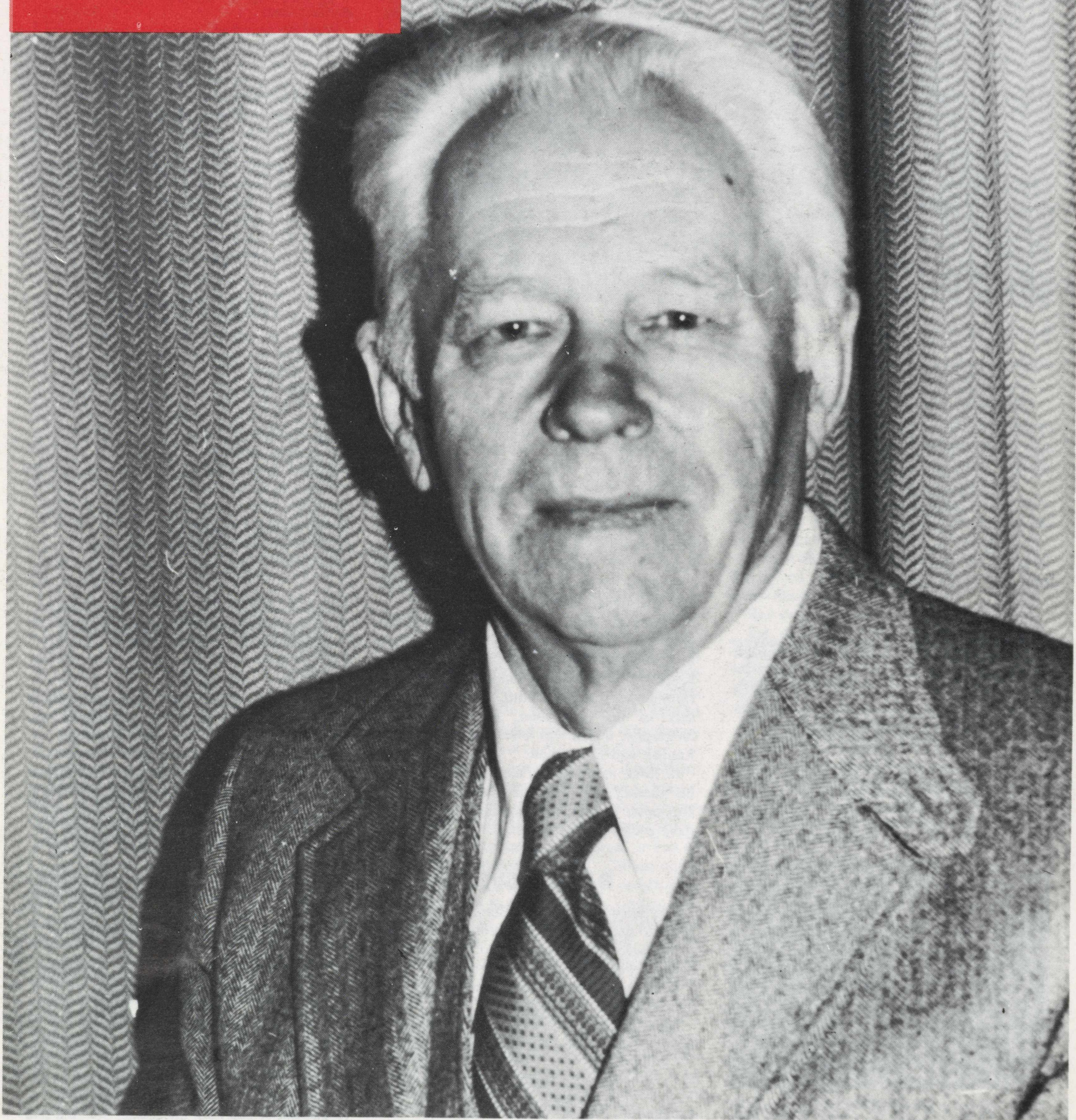

L I E T U V I Ų

DIENOS

RAŠYTOJAS BALYS GAIDŽIŪNAS

LITHUANIAN DAYS
FEBRUARY 1985

1985 M. VASARIO MĖN.

*****

LIETUVIŲ DIENOS

LITHUANIAN DAYS

4364 Sunset Blvd.—Hollywood, Ca 90029
Telefonas: 664-2919

*****

1985, Vasaris Nr. 2 (352)
February, 1985 No. 2 (352)

Eina XXXV metai
Volume XXXV

• •
"LIETUVIŲ DIENOS" YRA SUJUNGOTOS SU "KALIFORNIJOS LIETUVIŲ", LEISTU 1946-49 M.
"LITHUANIAN DAYS" IS COMBINED WITH
"CALIFORNIA LITHUANIAN," PUBLISHED 1946-49

Redaguoja
REDAKCIJINĖ KOLEGIJA

Rūta Skirius, MPA
Margis Matulionis, MA
Arūnas Barkus, MS
English Editorial Staff

Antanas F. Skirius
Leidėjas/Publisher

• •
Straipsniai, autoriaus pasirašyti pavarde, slapyvardžiu ar inicialais, nebūtinai reiškia ir redakcijos nuomonę
Signed or initialed articles do not necessarily reflect the opinion of the editors or Lithuanian Days magazine

Panaudojant medžiagą, prašoma pažymėti šaltinį
Use of material from "Lithuanian Days"
permissible only with indication of this source

Prenumerata atnaujinama automatiškai, nelaukiant atskiro pranešimo. Nutraukdamas prenumeratą, skaitytojas administraciją painformuoja laišku
Subscription will be renewed automatically at expiration date. If subscription is to be discontinued, notice to that effect should be sent to the publication

Leidžiama kas mėnuo, išskyrus liepos ir rugpiūčio mėn.
Published monthly, except July and August

• •
"LITHUANIAN DAYS (ISSN : 0024-2950) is published monthly except July and August for \$20.00 per year by Anthony F. Skirius, Publisher, 4364 Sunset Blvd., Los Angeles, CA 90029. Second-class postage paid at Los Angeles, California. POSTMASTER: Send address changes to LITHUANIAN DAYS, 4364 Sunset Blvd., Los Angeles, CA 90029."

• •
Atskiro nr. kaina \$2.00 Single Copy \$2.00
Prenumerata \$20.00 metams Kanadoje \$25.00
Subscription \$20.00 Per Year Canada \$25.00
Garbės prenumerata / Honorary Subscription \$35.00
"Second Class Postage Paid at Los Angeles, CA"

*****

FRONT COVER

WRITER BALYS GAIDŽIŪNAS

Balys Gaidžiūnas, author, journalist, and active participant in community affairs, was born in Lithuania on November 25, 1911. He completed high school in Kedainiai and then studied agronomy at the Agricultural Academy. During this period, he became interested in professional writing and continued this involvement in Germany. Since his earliest years, he has remained acutely conscious of the need for knowledge.

While working in the agricultural department he organized the youth of the farming communities into Young Farmer groups, edited "The Young Farmer," directed a radio newsletter that presented agricultural concerns, and, among many other publications, edited the Twentieth Annual of the Agricultural Department.

In the U.S., Balys Gaidžiūnas was an editor of "Dirva" for 12 years and expanded its publication schedule to three times weekly. He has authored six collections of poetry and two books about the 1940-45 occupation of Lithuania. During this period, he was instrumental in the founding of VLIK and was its first vice-president. This latter activity earned him a period of incarceration in Germany until he was liberated by American soldiers at the end of the war.

Balys is now retired and lives with his wife Nastute Eidukevičius, a fellow student from his days at the academy, in Kirtland, near Cleveland, Ohio. They have a son, Kęstutis, and a daughter, Rūta.

Whenever time allows, Balys continues writing for the Lithuanian press and participates in local Lithuanian cultural life. When Rev. G. Kijauskas of the Holy Mother of Perpetual Help parish was celebrating the 50th anniversary of his priesthood, Balys wrote his biography, which was later published in both English and Lithuanian.

In 1984, as a token of their appreciation for his literary and cultural contributions, the *Lithuanian Doctors of Ohio* bestowed upon him their annual \$1000 award.

BACK COVER

Top photo: At Toronto's Heritage Festivities. Toronto mayor Arthur Eggleton giving award to D. Kalendra. Lower photo: "Atžalynas" dance group participating in program

Lithuanian Heritage Day committee chairman was Ken. P. Raudys.

More about Toronto's Heritage Day festivities will be found in the English Section on page 18

• •
Tik gavome Aleksio Rannito parašyta "Mikalojus Konstantinas Čiurlionis—Lithuanian Visionary Painter." 184 pusl. Spalvotos iliustracijos, gražiai iřišta. Kaina \$25.00. (su pasiuntimu, \$27.00). Gaunama:

LIETUVIŲ DIENŲ KNYGYNE
4364 Sunset Blvd., Los Angeles, Ca 90029
Tel. (213) 6642919

TURINYS/CONTENTS

LIETUVIŠKOJI DALIS

Kas praeis, kas išliks ir ko reikia.....	3
<i>B. Gaidžiūnas</i>	
Atgal pas savuosius.....	4
Balys Gaidžiūnas.....	5
<i>Česlovas Masaitis</i>	
Tuštumos paradoksai.....	7
<i>A. Markelis—Susitikimai</i>	8
Naujų knygų lentynoje.....	9
<i>Balys Gaidžiūnas—Nuėjau namo</i>	10
<i>Alė Rūta—J. Gliaudos romanas</i>	
"Kovo ketvirtoji".....	10
<i>J. Br.—Balsas iš laisvės kapo</i>	11
Prel. Balkūno pareiškimas testamentų reikalui.....	12
<i>Jonas Balys</i>	
Dievai ir demonai.....	13

ENGLISH SECTION

<i>Rūta Skirius</i>	
The Lithuanian Opera Company.....	16
Lithuanians at Toronto's Heritage Fair 1984.....	18
<i>Henrikas L. Gaidis</i>	
Lithuanian Swords (Conclusion).....	19
Aid to Relatives Made Prohibitive by USSR.....	20
Dissent and Nationalism in the Soviet Baltic.....	21
Statement by the President.....	21
A Lithuanian Singer Enthralls Her Audience.....	22
A Proclamation.....	22

ANNOUNCEMENT

On January 29, 1984, Liberty Federal Savings and Loan Association of Philadelphia, PA, called the Lithuanian Bank, converted to a capital stock corporation. They issued and sold 881,449 shares of capital stock, thereby increasing the reserve fund by \$8,400,000, to a total of \$23,900,000. The shares are now traded daily and reported in most newspapers having a financial section, in the Over-the-Counter market (OTC) with the Symbol LFSL-PHIL.

Purchases and sales can be made through any stockbrokers office. For financial reports write:

LIBERTY FEDERAL SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION

ATT.: Ms. Barbara L. Elias
Director of Shareholder Relations
202 North Broad Street
Philadelphia, PA 19102

Organized as the First Lithuanian Building and Loan Association of Philadelphia in 1901, federalized in 1942 with assets of \$360,000. 1984 assets are over three hundred million dollars.

C. S. CHELEDEN
Chairman Emeritus

Kas praeis, kas išliks ir ko reikia

Lietuvių išeivijos kultūros klausimais

Ima kilti susirūpinimas kultūros ateitimi išeivijoje. Tuo reikalu pernai metų gale Čikagoje (JAV LB kultūros tarybos iniciatyva) buvo sukviestas kultūrinių organizacijų atstovų pasitarimas ir svarstybos. Dalyvavo per 50 įvairių sričių kultūrininkų ir spaudos žmonių. Svarstyboms pagrindu buvo dr. B. Vaškeli paskaita "Kultūrinis lietuvių išeivijos vaizdas, jo likimas, kultūriniai veiksniai." Prelegentas lieté tik literatūrą, mokslą ir jų skatinimą bei rėmimą. Dr. Vaškeli mintys ir siūlymai sukėlė nemaža diskusijų, abejonių, pritarimų, prieštaravimų ir sugestijų—pasisakė rašytojai, teatro žmonės, muzikos puoselėtojai. Pasi-džiaugta vykdoma lituanistikos apsauga, kuria rūpinasi "Lituanistikos studijų centras" ir "Pasaulio archyvas" (Jaunimo centro patalpose Čikagoje).

Diskusijose ir svarstymuose kultūros vertybės ir mūsų išeivijos kultūrinės būklės reikalai paliesti teoretiškai,—"neišnešta" jokių rezoliucijų, nepaskelbta jokių konkrečių nutarimų.

Tai buvo lyg ir kultūrinių institucijų ir joms vadovaujančių asmenų signalas sau ir visuomenei, kokia yra išeivijos kultūrinių reikalų būklė, kas daroma tą kultūrą išlaikyti ir kas darytina jai pagyvinti ir pagerinti, kultūrinėm naujom vertybėm mūsų veiklą praturtinti.

"Tėviškės Žiburiai" (š.m. sausio 22 d. nr. 4) viename savo vedamųjų, klausdami "Ką paliksime?" paminėję senosios lietuvių ateivių kartos (Amerikoje ir Kanadoje) įnašą į išeivijos kultūrinį aruodą, "kai vyresnioji karta gyvena jau saulėlydžio dienas (. . .) klausia "Ką paliksime?" Kartoms keičiantis, toks klausimas ir toks rūpestis nenaujiena. Bet mūsų atveju tai ne tik "kartų", bet ir ištisu "visuomenių"—senosios (prieš I pasaulinį karą) ir naujausios (po II pasaul. karo) ateivijos klausimas. Ką antroji ateivių banga kultūrinėse srityse rado, kuo prisidėjo ir ką naujo sukūrė, ir kas liks ateičiai, ateinančioms kartoms (čia gimusioms ir čia augusioms), kurios šiandieną dar gimsta ir mokslinasi, rengiasi gyvenimui ir kūrybai dar nesusumuota ir miglota. Tam reiktų gerų studijų. Laikraščio vedamajame džiugiai pasisakoma apie naujosios kultūrinius ateivijos poreiškius ir laimėjimus: . . . enciklopedijos, kapitaliniai veikalai, literatūros leidiniai, žurnalai . . . , kultūriniai vienetai, mokslo ir meno institutai, lituanistinė katedra, daugybė išsimokslinusių profesionalų, teatriniai vienetai, meno galerijos, moksliniai sambūriai . . . Tai, esą, imponuojantis gyvastingumo vaizdas. "Bet ar jis toks ir liks", klausia vedamojo autorius.

Lietuvių Rašytojų Draugijos suvažiavimo metu 1982 m. Clevelande. Iš kairės: kun. G. Kijauskas, B. Brazdžionis, B. Gaidžiūnas, B. Auginas ir M. Lenkauskienė.

The Lithuanian Writers convention in Cleveland, 1982. From left: Rev. G. Kijauskas, B. Brazdžionis, B. Gaidžiūnas, B. Auginas and M. Lenkauskas.

Ir atsako: "Anaiptol." O toliau prideda: "To dvasinio kultūrinio lobio išliks tiek, kiek pajėgs perimti jaunesnioji karta." Ir neabejotinai: ". . . išliks stambieji veikalai, literatūros bei meno kūriniai bibliotekose, galerijose, pavienių asmenų archyvuose. Kiek anksčiau ar vėliau ras kelius į bendrą lietuvių tautos kultūrą." Baigiant siūloma nukreipti žvilgsnį į jaunąją kartą, kuri perims tuos dvasinius turtus ir išjungs naujų kūrybon.

Jaunosios ir senosios kartos skirtumai, jų susidūrimai ir konfliktai ir jaunosios kartos išjungimas į kūrybinį kontinuitetą savosios tautos ir savo valstybės ribose gal tokių problemų ir nekelia (ar gal jos ne tokios aštrios ir likiminės) kaip išeivijoje, kaip salygose, kuriose toji karta gyvena dviejų kultūrų "varžybose." Jau matome, kad ir mūsų jaunajai kartai, išeivijoje suaugusiai ir išsimokslinusiai, kurios "gimtoji" ir praktiškai vartojamoji kalba nebe lietuvių, bet to krašto, kuriame ji gyvena, kultūra, lietuviškoji, darosi nebe sava, gimtoji kultūra, o vyresniųjų teikiama iš šalies ir peršama primygtinai, ir kad tai kultūrai jaunieji turi "aukotis." Galime dėl to šaukti tragiškai, galime priimti su rezignacija, bet turime būti realistai ir ieškoti išeities, kad ir su nuostoliais, bet be pralaimėjimo. Kiltų klausimas, kas daryti, kad naujoji lietuvių išeivijos inteligentija (kaip ir senosios Lietuvos bajorai bei aristokratija), taip garsiai kritikavusi senąją kartą (savo tėvus) ir senąją iš Europos atsineštą kultūrinį drabužį, nenuieitų visai į nuostolius, ne tik nieko lietuviškai kultūrai neduodama, niekuo, kas lietuviška, nesidomėdama, parengimų, koncertų nelankydama (o ką jau bekalbėti apie materialinį jų rėmimą!). Tai problema, reikalaujanti atskirų svarstymų, susėdus abiem pusėm už vieno stalo. Gi tuo tarpu pamėginkime atsakyti į keletą kultūros išlaikymo ir kūrybos klausimų.

Ar būtina tik išlaikyti (užkonservuotą) lietuviybę ir kaip?

Ar mes pajėgūs kurti lietuviškas meno ver-

tybes ir kokias?

Ar mums (išeiviams) reikalingas tautinis menas, ką mes vadiname tautiniu menu, ar gana "tarptautinio", t.y. svetimo, to krašto, kuriame mes gyvename, meno?

Ar mes pajėgūs patys išlaikyti ir kurti lietuviškas vertybes, nesinaudodami tuo, kas dabar gaminama ok. Lietuvoje, ar neatodairiškai turime priimti visa, kas iš sovietinės malonės mums peršama kaip lietuviškoji kultūra?

Kas praeis ir kas išliks?

Tai tik keletas klausimų pokalbiui, kurį norime pradėti "L.D." žurnale. Esame užprašę įvairių sričių kultūrininkų, kad pareikštų savo nuomoną. Atsakymus spausdinsime sekančiuose žurnalo numeriuose.

Taip pat laukiame, kad pasisakytų ir skaitytojai. Visi kartu spręskime kylančias problemas Tacito žodžiais "sine ira et studio," t.y. be pykčio ir be šališkumo, vien gerų norų vedami, vien gero linkėdami savajai kultūrai, savo kūrėjams ir savajai visuomenei, kurios dalis esame mes patys.

VLIK-o ir Lietuvos diplomatų pasitarime Berne, Šveicarijoje, 1946 m. Iš kairės: St. Kairys, V. Sidzikauskas ir P. Karvelis. Antroj eilė: A. Trimakas ir A. Gerutis.

—Nuotrauka B. Gaidžiūno

Lithuanian diplomats meet with VLIK in Berne, Switzerland, in 1946. From left: Stays Kairys, V. Sidzikauskas and P. Karvelis. Second row: A. Trimakas and A. Gerutis.

Atgal pas savuosius

*Suliteratūrinta persekiojimų apybraiža, skaityta Clevelande 1985 m. sausio 27 d.
pristatant Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronikų 7-tą tomą*

Jau ilgėjančios dienos sekmadienio popietė, kada žiema pabodo ir prasideda kalbos apie būsimą pavasarį. Bet iš ten—iš paliktų tėvų namų ir likusių artimųjų ateina ne pavasarinės žinios, o šalčio vinim kalinėjimų skaudulių pastovus didinimas. Pavergėjas ten nori išsiauginti naują, komunistinio sukirpimo žmogų, teisingiau pasakius—nulietuvėjusį Maskvos vergą. Taigi mūsų pokalbio tema sunkoka, nežadanti jokių linksmybų prošvaisčių, o tik kiek įelektrintą žvilgsnį į skaudžią tikrovę.

Kad mūsų pokalbis būtų paprastesnis, pradėkim nuo kelionės į savo tėviškės bažnyčią. Aš einu į savąją, tu eik kur tavo krikštijo, kurėjai pirmos komunijos, kur sekmadieniais meldeis, kur atlaidų metu, kada buvo labai daug žmonių, tu šventoriuje stovėjai po liepomis ar kaštanais.

Manoji bažnyčia man vienaip brangi, tau kitaip. Ką mes dabar ten rasim?—dažnas gali paklausti. Juk tiek daug metų praėjo. O rasim daug brangių prisiminimų šviesa šviečiančių įvykių. Jei būsi juos primiršęs, tuoj sulaikysiu pro šalį pralekiančią atminimų paukštę, kuri tau atgiedos:

*Jaunystėje tenai stebėdavai procesijas—
Vėliavas, liktorius, gėlių barstytojas,
Kunigą lyg kunigaikštį po dideliu baldakimu
Eiseną drobinių marškinių, baltų skarelių,
Kalbančių maldas tavųjų giminių.*

*Tenai matei dailiai kasa supinusias
mergaites—*

Į jas daireis ir dairės tavo broliai.

*Pro ten praėjo vestuvių rūbais išsipuošę
poros,*

Krikšto tėvai su gimusiais ant rankų,

Balys Gaidžiūnas 1936 metais Kaune prie Vytauto Didžiojo universiteto didžiųjų rūmų, kur esančioje bibliotekoje buvo dažnas svečias.

Balys Gaidžiūnas in Kaunas, 1936, near Vytautas the Great University and the library where he was a frequent visitor.

*Kelionę baigę iškeliaujantys Anapus.
Šventoriuj medžių šakos juos lydėjo,
Take jiems švietė titnaginiai akmenėliai.*

Jūs pasakysit—tai poezija. Ir aš taip sakau. Bet juk tai mūsų, ten išgyventa, nemeluotos tikrovės poezija. Todėl ji atminimais ir brangi.

O kas dabar toje bažnyčioje? Manoji suprojektuota paversti susirinkimų ir šokių sale. Tavoji dažnai išdaužomais langais, nuolat lankoma maskvinių agentų, kad vėliau persekiotų kunigą, kam jis sako ne tokius pamokslus, kokių reikalauja religinių reikalų tvarkytojas, kodėl bažnytiniame chore gieda moksleiviai, patarnauja mišioms, eina procesijoje. Už tai moksleiviams mažins elgėsi pažymį, drąsesnį išmes iš mokyklos, o vyresnį atleis iš darbo. O tie nubaustieji bažnyčioj meldės ir kalbėjo: . . . ir atleisk mūsų kaltes, kaip mes atleidžiame savo kaltininkams.

Neseniai skaičiau rašytojo Jurgio Gliados rašinį, vertinantį naują Panevėžio vyskupijos bažnyčių knygą. Jis sako, kad senais laikais mūsų žmonės nuo priešų gelbėjosi pilyse, o dabar bažnyčiose. Priešas tada pilis griovė ir degino, o dabar iš tikinčiųjų atima bažnyčias, nes jos atstoja ir tikėjimo ir laisvės siekimo tvirtovę.

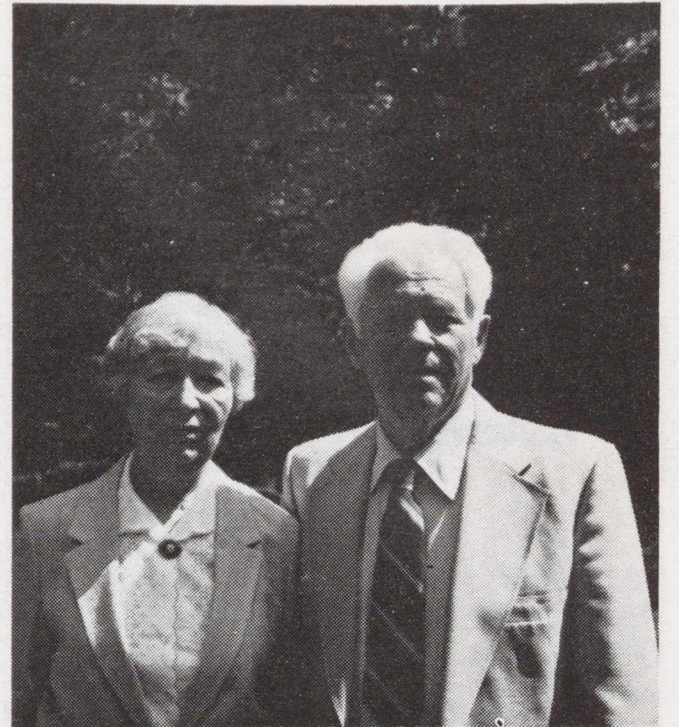
Iš daugelio bažnyčių, kur jos paverstos sandėliais, susirinkimų ir šokių salėmis, muziejais, jau išnešė viską kas tikinčiajam brangu, bet nepajėgia išnešti Dievo. Žiūrėk, į ten ateina nepažįstamas žmogus, visiems matant persižegnoja, atsiklaupia, sukalba maldą, ir nieko daugiau nesakant, vėl išeina. Ir tuo atėjimu jis palieka pakartojamą ženklą, kad tai Dievo namai, nors jie dabar laikomi komunistinės vyriausybės nuosavybe. Dabar ten visi bažnytiniai reikmenys suvalstybinti, net ir tas, prie altoriaus esantis mažas varpelis, už kurį taip pat valdžiai reikia mokėti metini mokesčiai.

Palikę bažnyčią, eikime vieškeliu ar laukų keliu į ten, kur gimėm ir augom. Toj vietoj, kur laukų keliai skyrėsi, stovėjo kryžius. Dabar jo nebėra.

*Iš ten atėjo laiškas,
Drebančia ranka rašytas,
Graudėnis ir už graudulį,
Kad traktorius sulaužė kryžių
Suskaldė galvą ir išsivežė
Erškėčių kruviną vainiką.*

Kodėl taip padarė? O padarė, kad vietinės partijos sekretorius nutarė, jog to kryžiaus nereikia, nes niekur nebėra Dievo. O vienok, to nesamo Dievo bijojo, kad jis iš kryžiaus aukštumos neižiūrėtų jo ir kitų Maskvos statytinių piktus darbus.

Mūsų broliai kryžių griovimo politikai nenusileidžia. Sunaikinus kryžių kalną ties

*Nastutė ir Balys Gaidžiūnai
Nastutė and Balys Gaidžiūnas*

Studentai Nastutė Eidukevičiūtė ir Balys Gaidžiūnas Ž.U. Akademijoje 1935 metais. Gilumoje stud. M. Taškūnaitė, dabar Jakubauskienė, gyvenanti Vilniuje.

Students Nastute Eidukevičius and Balys Gaidžiūnas at the Agricultural Academy in 1935. In the rear, M. Taškūnas-Jakubauskas, currently living in Vilnius, Lithuania.

Šiauliais, jis jau vėl kryžiais šviečia. Jų pastato ir kitur, bet jų mažai išlieka. Juos verčia traktoriais, pjauna pjūklais, kūjais sudaužo. Ir tą baisų darbą naktimis atlieka girti, nes blaivas tokio darbo negali atlikti: priekaištuoja sąžinė, dreba rankos, bijo skaudaus likiminio atpildo.

Skaičiau laiške, kad tūlas komjaunuolis, išsakytas grupės vadovo, pasigėrė ir lieptą kryžių nupjovė. Pjaudamas, ir visą laiką vėliau, jis matė iš kryžiaus kamieno bėgantį kraują. Toks kraujo matymas jį taip nuvargino, kad niekad neišsiblaivė. Važiuodamas motocikliu pataikė į geležinę kelių rodyklę ir užsimušė.

Su kryžiais dingsta ir buvusios tėvų sodybos, kurios paverčiamos ariamos žemės laukais, lyg norint visą mūsų praeitį užarti ir arimų vagoj palaidoti. Bet taip nėra. Štai, ten leidžiamuose Literatūros Baruose, liepos mėnesio numeryje, aktorė Regina Varnaitė rašo:

“Važiuojant keliu, išartuose laukuose galim pamatyti vienišus medžius. Čia būta sodybų . . . Kiek laimės, džiaugsmo, jaunystės dienų juose prabėgo, kiek vaikų buvo užauginta, ašarų pralieta, skausmo ir rūpesčių išgyventa . . . Kur tie žmonės dabar?”

Neabejoju, kad aktorė Regina Varnaitė žino, kur tie žmonės dingę, bet didelės ir aštrios cenzūros žirklys jai neleidžia tai pasakyti. Žinom ir mes kur jie dingę. Tai Maskvos tarnų iššudytieji, išstremti, kalėjimuose nukankinti, psichiatrinėse ligoninėse tebeauginami.

Poetas Vytautas Rudokas, Literatūros ir Meno savitraštyje, praėjusių metų balandžio mėnesio numeryje atspaudė, jautria širdim ir neabejotina, kad drebančiom rankom parašyta eilėraštį:

“Augo čia laukinė obelis,
Jaunas-uosis vėjyje šlameno . . .
Greit, matyt, nė ženklo nebeliks,—
Jau seniai ten svetimi gyvena.

Nieko jiems nesako medžiai tie,
O kitus kažkas nukirsti spėjo.—
Pavedžiok mane dar, atmintie,
Tais takais, kurie žole apėjo.”

Tas pats poetas Vytautas Rudokas, antroje eilėraščio dalyje, dar taip rašo:

“Mano kaime gyvena kiti,
Iš visų pašalių atsikraustę.
Šviečia mūro namukai balti,
O nėra ką nakvynės paklausti.

Savo protėvių kryžiams lenkiuos,
Liepoms nukeliu pilką kepurę.—
Nepažįstamos akys languos
Kaip į kokį keistuolį sužiūrę.”

Tegul atmintis ir mus vėl pavedžioja po buvusią praeitį, kad geriau išsimintume ka turėjome ir ko esame netekę. Iš čia, iš tolos, mes galim tik prašyti ir šaukti:

Sustokit, nenaikinkit,
Jūs viską verčiat iš šaknų—
Praeitį, tikrovę, garbę mūsų,
Kad pasikelt neliktų pamatų.

Palikite nors langą,
Neišdaužykite stiklų.—
Pro jį žiūrėjo mano motina
Kai paskutinį kartąėjau iš namų.

Paimsiu taji langą,
Palangę nešiu ant pečių—
Ten vakarais dainavo seserys,
Ten pilna skausmo, ašarų, vilties ženklų.

Nešluostysiu net dulkių—
Ir dulkės man gyvi ženklai.
Jos gulė džiaugsmo ir vargė—
Lango stikle mūs giminės veidai.

Mes prašom ir šaukiam, kad sustotų, o pavergėjas to šauksmo nenori nė girdėti. Jis turi planą, einant nuo vieno naikinančio potvarkio iki kito dar skaudesnio, sunaikinti ne tik visus mūsų tautos dvasinius ūgius, bet ir išrauti jų šaknis. O tuo tarpu tarybinė konstitucija garantuoja visas vakaruose įprastas laisves ir net duoda galimybę iš tos tarybinės sąjungos išstoti. Bet toji konstitucija rašyta tik vakarams apgauti, o kieti vietiniai potvarkiai leidžiami pavergtųjų atsparumą sunaikinti. Okupantas savo rankose turi labai aštrias mirties šukas, kuriomis mūsų tautą, traukdami pirmyn ir atgal, pirmyn ir atgal, pastoviai naikina.

Vienok, kaip žiauriai ir klastingai priešas dirba, o iš Katalikų Bažnyčios Kronikos puslapių, nuolat girdim minint Klaipėdą, Gargždus, Šiluvą, Kybartus, Vilkaviškį, Kauną, Pociunėlius, Šeduvą, Žagarę, Vilnių, Alytų ir šimtus kitų vietovių, kur nepasiduodama ir kovojama. Mus jaudina vyresniųjų, jaunų vyrų ir moterų drąsa. Bet dar labiau jaudina moksleivių, ypač mergaičių nepaprastas drąsumas. Kada tula mokytoja liepia nuo kaklo nusikabinti kryželio, o neklausant žada jį pati nuplėšti, mes išgirstame:

(Nukelta į 6 pusl.)

LKB Kronikos VII-to tomo pristatymas įvyko Clevelande Sausio 27 d., 1985. Nuotraukoje Kun. K. Kuzminskas (leidėjas) su talkininkais per pristatymą. Iš k. P. Razgaitis, B. Gaidžiūnas, kun. G. Kijauskas, S.J., D. Dundurienė, kun. K. Kuzminskas, N. Kersnauskaitė ir arch. E. Kersnauskas. —Foto V. Bacevičiaus
The presentation of the seventh volume of the “Chronicles of the Catholic Church in Lithuania” on January 27, 1985, in Cleveland, Ohio. Rev. K. Kuzminskas (publisher) and his collaborators. From left: P. Razgaitis, B. Gaidžiūnas, Rev. G. Kijauskas, S.J., D. Dunduris, Rev. K. Kuzminskas, N. Kersnauskas, and architect E. Kersnauskas.

Balys Gaidžiūnas

Balys Gaidžiūnas, visuomenininkas, žurnalistas ir rašytojas, yra gimęs 1911 m. lapkričio 25 d. Diauderių kaime, Baisogalos apylinkėse. Gimnaziją baigė Kėdainiuose, o agronomijos mokslus Žemės Ūkio Akademijoje. Profesinio spaudos darbo mokėsi Lietuvoje ir Vokietijoje. Dirbo Žemės Ūkio Rūmuose.

Dar gyvendamas Lietuvoje apie save yra taip rašęs: “Mokyčiausias pasijutau baigęs pradžios mokyklos tris skyrius. Tada beveik viskas buvo aišku ir galėjau labai daug pamokyti tų metų savo draugus. Gimnazijoje būdamas, nors perskaičiau visas knygynuose randamas knygas, o savo mokytume pastebėjau tiek spragų, kad nė pats nebežinojau, kaip jas greit užkaišioti. O jau kai buvau diplomuotas profesionalas ir pradėjau dirbti spaudos darbe, tada dar tvirčiau pajutau, kad reikia mokytis ir mokytis. Net ir skaitant redakcijai atsiųstą blogą rankraštį.”

Balys Gaidžiūnas, dirbdamas Žemės Ūkio Rūmuose, organizavo kaimų jaunimą į Jaunųjų ūkininkų ratelius, redagavo Jaunąjį Ūkininką, radijo laikraštį ūkininkams, Žemės Ūkį, Žemės ūkio ministerijos didįjį metraštį ir daug kitų leidinių. Amerikoje 12 metų redagavo Dirvą ir ją išaugino tris kartus per savaitę einančiu laikraščiu. Yra išleidęs 6 eilėraščių rinkinius, dvi knygas apie Lietuvos pavergimo 1940-1945 m. laikotarpį. To pavergimo metais organizavo išsilaisvinimo veiklą, buvo vienas iš VLIK-o organizatorių ir pirmasis jo vicepirmininkas. Už tą veiklą buvo areštuotas ir iki karo pabaigos kalintas Vokietijoje. Amerikos karių išlaisvintas yra rašęs: “Išėjau naują, žmogaus paniekinimo ir sunaikinimo akademią. Bet tenai dar geriau pajutau, kad savo kraštą ir savo žmones reikia mylėti ne žodžiais, o darbais.”

Balys Gaidžiūnas dabar jau pensininkas, Gyvena Kirtlando kaime, Clevelando pašonėje, su žmona Nastute Eidukevičiūte, mokslo drauge iš Žemės Ūkio Akademijos, su kuria 1938 metais sukūrė šeimą. Užaugino sūnų Kestutį ir dukterį Rūtą. Gyvendami kaime nepasimeta vien kaimiškuose darbuose. Kiek laikas leidžia parašo laikraščiams, Clevelando lietuvių kultūrinei veiklai atiduoda dažną duoklę pranešimais, paskaitomis kūrybine talka. Kai Dievo Motinos parapija, kurioje klebonauja lietuvybei daug nusipelnęs kun. Gediminas Kijauskas, šventė 50 metų sukaktį, parašė jos istoriją, o pati parapija ją lietuvių ir anglų kalbomis gražiai išleido.

Balys Gaidžiūnas mano, kad už visus čia minėtus ir nemintus darbus, Ohio Lietuvių Gydytojų Draugija, 1984 metų pabaigoje jam paskyrė \$1000 kultūrinę premiją. Ir tuo paskyrimu dar daugiau įpareigojo, kol sveikata leidžia, dirbti ir kitiems talkinti.

Atgal pas savuosius

(Atkelta iš 5 pusl.)

Neliesk manęs,
Nes skaudžios dėmės
Visą amžių
Liks ant tavo rankų.
Sidabro grandinėle,
Ir kryželi,
Ant mano kaklo užkabino
Mirdama senelė,
Ir pasakė—
Saugok ir mylėk,
Jei nukabinti kas norės—
Nepasiduok, geriau kentėk.
Kentėsiu,
Varoma išėisiu iš mokyklos,
Bet švento pažado, garbės—
Neišsižadėsiu.

Ar jūs nemanot, kad tokioj pasipriešinimo kovoje gimsta naujų didvyrių ir net šventųjų vardai. Juk tokia kalba su okupanto statytiniais kalba toji mūsų tautos karta, kuri gimė ir augo be laisvės saulės ir ramybės pavėsio. Jie kasdien patirdami skriaudą nerimsta. Štai Varėnoj, net gatvės šlavėja grąšinama neteksianti darbo, jei jos išlaikomas sūnėnas nenustos lankyti bažnyčios. O kitur—mokyklos drabužinės tarnautojai įsakyta nepriimti mokinių švarkelių pakabinti, jei jie neturi pijonierių kaklaraiščių.

Džiaugdamiesi, kad per keturius dešimtmečius, tauta dar išliko nesulaužyta nugarkauliu, vienok užsidengė akis praeiti ir pro tuos, kurie turėdami gražius lietuviškus vardus ir skambias pavardes, pasimetė bijodami grasinimų, siekdami sotesnio kašnio, didesnės algos, geresnio buto, patogesnių ir ilgesnių atostogų. Kada naikinimo ir pasipriešinimo kova eina visu platumu, iš čia sunku ką teisingai pasverti, nes daug kas neatmezgiamai susipyne. New York Times bendradarbis ir ilgametis jų atstovas Maskvoje David Šifleris tą kovą yra tyrinėjęs ir parašęs knygą. Joje jis sako:

“Praktiškai neįmanoma iš šalies nustatyti, kas yra nuoširdus tikintis ir kas nuoširdus ateistas. Partiečiai krikštija savo vaikus, KGB agentai yra išfiltravę į kunigiją. Esama komunistų, kurie tiki Dievą, esama kunigų, kurie netiki.”

Nereikia abejoti, kad dažnas iš tų, kurie sunkiose sąlygose pasimetė, kai niekas negirdi, savo elgesį apgaili ir dažnai medituoja

Viešpatie, atleisk,
Kad poterius kalbu ne tuos,
Kuriuos mama išmokė.
Atleisk,
Kad pėdas pamečiau savas
Ir kelio kryptį nesuvokiū.

Viešpatie, atleisk,
Kad pamiršau draugus senus,
Kurie kančias kentėjo.
Atleisk,
Kad pažadus šventus
Ir sumaišiau ir netęsėjau.

Balio ir Nastutės Gaidžiūnų vaikai—Kęstutis ir Rūta 1946 m. Vokietijoje.

Son Kęstutis and daughter Rūta Gaidžiūnas in Germany, 1946.

Buvęs min. pirm. G. Galvanauskas, buvęs JAV atstovas Lietuvoje J. O. Norem ir Balys Gaidžiūnas VLIK-o posėdyje, Vokietijoje.

At a VLIK meeting in Germany. Former prime minister G. Galvanauskas, former U.S. representative in Lithuania J. O. Norem, and Balys Gaidžiūnas.

Kol kova už tautos išlikimą tebeina, kol nėra sąlygų teisingai pasverti kas kiek gero ar blogo yra padarę, čia esantieji galime tik džiaugtis, kad gyvendami be prievartos, turim sąlygas išlikti nesulaužytai žmonėmis ir ten esantiems padėti. Mes galime į tai, kas ten vyksta, jautriai atsiliiepti:

*Klausaus iš ten ateinančios dainos,
Girdžiu ir skausmo,*

VLIK-o ir Lietuvos diplomatų pasitarime Paryžiuje 1947 metais. Iš kairės: St. Lozoraitis, J. Šaulys, M. Krupavičius, E. Devenienė, E. Turauskas, A. Novickas, P. Žadeikis ir V. Sidzikauskas.

—Nuotrauka B. Gaidžiūno

A meeting of Lithuanian diplomats and VLIK representatives in Paris, 1947. From left: Stasys Lozoraitis, J. Šaulys, M. Krupavičius, E. Devenis, E. Turauskas, A. Navickas, P. Žadeikis, and V. Sidzikauskas,

Ir vilties aidėjimą—
Dienom naktim žieminiai vėjai,
Kraujo auka už maldą,
Kalbą, laisvės žodį.
Kiek daug užgimusių miškuos
Ir Sibiro laukų baisybėj.
Kapai be kryžių, pavardžių,
Ženklių, ženklelių.
Kapai didvyrių,
Kapai tautos šventųjų.
Minėkim juos—
Tai mūsų seserys ir broliai.
Padėkim gyviems—
Jie ardo užtvaras
Ir tiesia laisvės kelią.

Padėkime jiems. Ne rytoj ar poryt, bet šiandien, dabar. Tai tavo tautą ir savo Dievą mylinčio, pareiga. Tai ir skolos mokėjimas už gautą gyvybę, jos išsaugojimą, už gautą mokslą, sotų duonos kašni, draugus ir draugystę čia ir ten, kur mūsų tautos praeitis ir ateities viltys.

Jeį dar neturite—

Tuoj įsigykite, nes tik po kelias beliko šių knygų:

Vaižganto “Sin at Easter”
Gliaudos “House Upon the Sand”
Dovydeno “We Will Conquer the World,”
“Maryland Presents the Best”
“Young Love and Other Infidelities,”
parašyta Stepo Zobarsko
“Selected Post-war Lithuanian Poetry,”
Jono Zdanio išverstos ir suredaguota.

Visos šios knygos jaunamos:

“L. D.” KNYGYNE
4364 Sunset Blvd.
Los Angeles, CA 90029
Tel. (213) 664-2919

TUŠTUMOS PARADOKSAI

TUŠTUMA ANT TAVO NUOTAIKOS PARYMUS

Po trupinėlių kas sekundę
Subyra didelis laukimas,
Ir nebūtis minty pabunda,
Ir žvelgia tuštuma,
Ant tavo nuotaikos parymus.

Dairais į tuščią tuštumą ir klausai tu:
Kas nušlavė į nebūtį pavasarį
Nuo sruvančios Barupės žydinčių krantų
Ir atminimuose ar beatrasi jį?

Neklausk! Tiktai bučiuoki jos tamsias akis.
Juk, tuštuma—tai tavo mylimoji!
Ji—tavo sapnas, dabartis ir ateitis.
Tik supk, tik supk ant rankų ją!
Kodėl jos nenešioji?

Ką tu sakai?
Akių būčiuoti negali?
Sakai: jinai—akla tikrai
Ir tau pakelti persunki?

Juk, tuštuma—be svorio,
Gali joj viską sutalpinti!
—Tik fizikos svarstyklėse, bet ne širdy!
Į ją gali sudėti ilgesį ir mintį . . .
—Sudėt? Pamesti viską joj gali!

Jolė, 1984-6-25.

PASEKČIAU PASAKĄ

Šiandie tau, Vakare, vėlai čia
Pasekti pasaką ateičiau
Apie užburtą karalaite.

Bet čia tavęs nėra—
Tik tuštuma,
Apkurtus ir akla.

Pakvietęs ilgesį besotį,
Tu išėjai tos pasakos ieškoti
Į tolimą svajonių stotį.

Sugrišk, kvaily,
Jinai sapnuoja rytmetį pily,
O tu tik kaimo vakaras esi!

Jolė, 1984-5-21.

P. Jurkauskas piešinys

SUGRIŽK

Tavęs aš laikiu, mano tėviškės daina,
Ateiki, apsilvilkusi pavasariu,
Sugrišk vėl, mylimoji, pas mane
Žiūrėk, tai daug plačios erdvės atrasi čia!

Ir rūkas, nuometais apsupęs savo veidą,
Ir auštant ežere išstipstanti žvaigždė
Erdvėj, nutįsusioj lig begalybės braidu,
Lig pat nakties tuščioj bedugnėj širdyje.

Atskrisk užgesusių aidų lėktuvais dūžtančiais,
Atplauk atsiminimų skėstančiais laivais,
Ir vėl dainuok lopšinę tu viena, viintelė iš tūk-
(stančių,
Kaip ir tada, kai laimę supdama man dainavai!

Šaukiu tave: sugrišk! Ar tu sugriši dar kada?
Ar tuštumoj paklydęs dar išgirsiu tavo aidą?
Negriši . . . Ne.
Tarp ilgesio ir praeities švininė uždanga
Erdvės ir tuštumos jau paradoksaus nusileido!

Jolė, 1984-7-20

KALBU TYLĖJIMUI

Kalbu žuvims ir vandeniui, ir nendrei,
Tik jiems pro ūkanų skaras.
Klausau, ar žodžiai, ežere paskendę,
Tylėjimą tyloj atras.

O žodžiams dar paskęst nespėjus,
Mažais juos ribuliukais ritina skubiai,
Patylomis atslinkęs miško vėjas,
Kol virpa dar jų tirpstantys aidai.

Nustebę klausosi vanduo ir nendrė,
Kad lašelyčiai atspindžio gyvoj širdy
Namo dainuodami vėl žodžiai brenda,
Vėl skamba, jie numirt tylėjime skirti!

Jolė, 1984-6-22

SUSITIKIMAI

Sutinku Joną Veteikį dažniausia per renginius Čikagoje. Paspaudžiam vienas kitam ranką kaip seni pažįstami, Lietuvoje gyvenę toje pačioje parapijoje, kur aš netoliese mokytojau pradžios mokykloje vokiečių prieš keturiasdešimt metų. Mažai jį tada pažinojau, tik prisimenu jo merginą, kurią jis dievino, lyg jį vaikštinėtų Degučiu miestelio vienintele gatve keletą pėdų pakilusi nuo negrįstų šaligatvių. Vasarą iš abiejų pusių gatvės snausdavo tingūs kaštanai, seni ir išsirikiaavę ligi begalinės laukų platybės, paslėpdami medinius miestelio namus savo pavėsyje. Mergina buvo jauna, gal aštuoniolikos ar devyniolikos metų, visada visiems besišypsanti miesčionėlė. Nebeprisimenu akių spalvos. Jos galėjo būti net ir pilkos. Prisimenu tik jos ūgį ir balsą. Ji nekalbėjo, bet garsiai juokėsi, ir jos juoką prisimenu žiemos metu gal prie krautuvės ar bažnyčios, gal net jos namuose. Mes, jauni apylinkės mokytojai, ieškojome romantikos, ir po pamaldų mažoje bažnytėlėje dažnai užsukdavome sušilti kojų šaltais žiemos sekmadienių popiečiais. Gyveno ji kukliam namely, saugoma savo motinos taip, kad mes negalėdavome jos prisiliesti, nei apkabinti motinos akivaizdoje. Ir jos juokas žiemos šaltyje veikė mus visus šildančiai, lyg maži saulės spinduliukai lakstyti apniūkusiam žiemos danguje.

Joną Veteikį labiau pažinojau 1944 metų vasarą, mums traukiantis nuo artėjančios Raudonosios armijos į Vakarus, tikėdamiesi, frontui praėjus, sugrįžti. Bet niekad negrįzome. Prisimenu Veteikį iš tų bėgimo laikų, kai nuolat vakarais jis verkšlendavo, kad užfrontėje liko jo mergina, ta pati mergina Nijolė, jo vaikystės metų draugė ir kaip jis ją vadino simpatija. Veteikis buvo už mane keliais metais jaunesnis, gal tų pačių metų kaip ir Nijolė. Kažkur jis ten aplinkui maišėsi, bet sekmadieniais mes jo nematydavome Nijolės namuose. Tik traukiantis į vakarus paaiškėjo, kad jinai buvo Jono mergina.

—Ar atsimeni Nijolę?—dažnai jis klausdavo manęs, kai susitikdavome Čikagoje. —Mes susirašinėjame. Jinai manęs laukia. Ta vienintelė meilė mano gyvenime.

—Atsimenu, Jonai,—sakau,—tada ji buvo dar vaikas, o dabar bus pasenusi.

—Ne, man ji visada bus jauna, tokia, kokią palikau. Išbėgau, net nepabučiavęs, tik ilgai laikėmės susitvėrę rankomis.

Dabar Veteikis jau buvo gunktelėjęs, praplikęs, užsiauginęs vadinamąjį alinį pilvą ir žengė, lyg bijodamas sugriūti, tapeno vietoje ir buvo visada įraudęs nuo saulės ar "Sunny Brook," kuri tik ką atvažiavęs į Čikagą mėgdavo, pamaišydamas jį su alum.

—Žinai, Antanai,—kreipėsi jis į mane,—labai pasiilgau Degučiu ir Nijolės. Ir išgeriu už juos ir visą Lietuvą. Tada užsistatau plokštelę "Kur bėga Šešupė," pats dainuoju ir verkiu.

Tada aš patriotas, myliu Lietuvą, o Nijolė atrodo taip arti kaip vakar. Pranyksta laikas, ir aš pasijuntu vėl jaunas, kaip po kaštanais kadaise Degučiuose. Jausmai atgyja krūtinėje, užsidega ir degu degu.

—Jonai, gerai, kad degi, bet gali be laiko sudegti. Degtinė daugelį sudegino. Neliuka net pelenų. O Nijolei reikia blaivaus, ne girto tavęs. Girtų dabar pilna Lietuva, užsinuodiję mūsų broliai. Kol jauni tvarkoj, bet tas iprotis juos visur seka iki mirties, o tu mirti nenori . . .

—Ne, mirti dar nenoriu, bet gerti noriu. Tada aš pasijuntu tėvynėje šalia Nijolės. Bet aš ne vien dėl Nijolės geriu. Geriu ir dėl savo žmonos . . .

—Žmonos? Nedažnai tave sutinku, bet nieko negirdėjau apie tavo vedybas. Sunku man išivaizduoti tave, esant vedusiu. Tokie kaip tu lieka senberniais.

—Taigi, kad ne. Esu labai panašus į senberni, bet toks nesu. Vedžiau, bet neturiu žmonos.

—Kaip tai vedei ir neturi žmonos? Gal ne žmoną vedei, girtas būdamas. Gal tau ožka įpiršo,—bandžiau juokauti.

—Negražu juoktis iš nelaimingo žmogaus. Vedžiau mergą iš Suvalkų trikampio. Zosė. Išsikviečiau. Atvažiavo. Girtas būdamas, kažką pasirašiau. Matytum, atvažiavo ne pas mane, bet pas savo lenką Mažek. Ir dabar nei jos, nei pinigų. Vedžiau, kad širdis taip neskaudėtų Nijolės. Ne iš meilės vedžiau, bet, sakau, vis moteris, vis ne vienas, o dabar, matai, esu vienas. Gal nori išgerti su manimi?

—Jonai, ne. Ne dėl savęs, bet dėl tavęs, kad tu neišprotėtum begerdamas.

—Neišprotėsiu, Antanai, ne. Nugeriu dažnokai, ir pasigėres matau akyse gaisrus, bet neišprotėju. Rodos, visas rūšys dega. Atmerkiu akis. Nieko nėra, tik monai. Toks tumonas retkarčiais užkrinta, kai užsimerkiu. Kai nebergeriu, vėl viskas po senovei. Teisingai sakai, turiu nustoti gėres dėl Nijolės. Tu žinai, kad jai siunčiu siuntinius, beveik viską praleidau, bet jos neužmiršiu. Ji vis dar laukia manęs . . .

Pagalvojau, kad žmogus gali susirasti pakaitalą net ir meilėje. Gali apsiprasti. Gal ne tas veidas, ir akys ne tokios, bet šypsnyš, rankos ir figūra gali atitikti buvusį idealą. Jei tikroji išsvajotoji mirusi, ar gi niekas negali jos pakeisti, bėgant dešimtmečiams? Jonas vedė, be žmonos, liko tik Nijolė.

—Ar atsiunčia Nijolė tau fotografijų?—užklausiu.

—Taip. Jų turiu daug, ir jos dabar man atstoja Nijolė. Štai pasižiūrėk,—iš piniginės jis ištraukė keletą juoda-balta nuotraukų. Tikrai, buvo ta pati Nijolė, nė kiek nepasikeitusi, net nepasikeitusi, net neitiktina, kad moteris išliktų taip jauna per dešimtmečius.

—Bet, Jonai, tai senos nuotraukos. Prieš trisdešimt metų. Parodyk man vėlyviausias.

—Tokių ji man nesiunčia, ir aš pats tokių

ADOLFAS MARKELIS
rašytojas beletristas

Adolfas Markelis, kilimo rytų aukštaitis, nuo Dusetų, Zarasų apskr. Įsigijęs mokytojo profesiją, neilgai ja vertėsi—II-jo pasaulinio karo pasėkoje pasitraukė iš Lietuvos ir nukilo iki Austrijos. Gyveno Glazenburgo pabaltiečių stovykloje, kur buvo įkurta lietuvių Vinco Krevės vardo gimnazija, kurioje mokytojavo pats prof. V. Krevė ir Česlovas Grincevičius.

Stovykloje leidžiamame lietuviškame laikraštyje A. Markelis pradėjo spausdinti savo pirmuosius literatūrinius bandymus, vaizduodamas lagerinį gyvenimą iš linksmosios pusės. Iš įvairių įvykių ir margų tipų A. Markelis susidarė pakankamai medžiagos ne vienai to gyvenimo novelei. Persikėlimas į JAV ir čia įsikūrimas autorių atitraukė nuo literatūrinio darbo; pirmąją knygą išleido tik 1981 metais vardu "Nebaigtoji simfonija." "Naujas ir nenaujas rašytojas," pastebėjo leidėjai, atiduodami knygą skaitytojui. Naujas, nes tik dabar išeina su knyga, nenaujas, nes skaitytojais autorių pažįsta iš periodikoje spausdintos beletristikos.

Šmaikštus pasakojimas, sklandi kalba, lengvas stilius, ryškūs charakteriai, įdomūs nutikimai—šios A. Markelio novelių žymės išskiria jį iš eilės kitų "pavėlavusių debutantų" ir autoriui suteikia verto dėmesio rašytojo vardą.

Šiame L.D. numeryje spausdinamoje novelėje autorius sustoja prie intriguojančių dienų aktualijų.

nenori. Nenori matyti bobos. Ji nesikeičia, nesensta per amžius amžinuosius.

Nieko nesakiau. Tikrai, ją lengvai atpažinau, ir mane užliejo senų laikų žiemos šiluma, ir vėl suskamba jaunos merginos balsas žiemos speige.

—Antanai, ji turi būti turtinga. Tiek gero jai siunčiau ir siunčiau ir dar tebesiunčiu. Štai, kad nori vienas jos laiškų.

Languotam sąsiuvinio lape violetiniu rašalu

SUSITIKIMAI

rašyti mirgėjo sakiniai. Nelygūs, drebančia ranka rašyti, kieti kaip sudžiūvę vijokliai.

“*Brangus Jonai, dabar man reikia naujos suknutės kaproninės, medžiagos vasariniam paltukui, taip pat ir žieminiam, batelių tokia pat miera, kurią tau siunčiau seniaus. Pas mus jau šalta, sako, bus kieta žiema. Gyvenu ten kaip ir anksčiau ir tebedirbu toje pačioje krautuvėje. Laukiu tavęs. Tavo Nijolė.*”

—Bet, Jonai, laiškas rašytas senos moters.

—Ne, jos. Pažistu rašyseną. Taip rašydavo pradžios mokykloje. Raštas nė kiek nepasikeitęs. Nijolės raštas.

Nedrišau jo daugiau klausinėti. Meilė per keturiasdešimt metų turėjo pasikeisti, kaip ir viskas pasaulyje, bet nenorėjau sugriauti Jono pasakų kortų namelio ir jame sustojusio laiko, kurio švytuoklė kažkur užsikabino ir nebesisuko. Pagaliau, nesu ekspertas intymiuose žmonių santykiuose ir gal niekuo negalėjau jam padėti, nebent nuplėšti tvarščius nuo begyjančių praeities žaizdų. Bet Jonas nenorėjo dabarties, kuri jam negailestingai atsuko nugarą, kad jis nematytų jos veido. Tiesa, kartu bėgome nuo artėjančio fronto, tiek mus ir terišo bendras likimas ir atsitiktiniai susitikimai renginių proga Čikagoje. Taip sakant: “Sveikas, sveikas, Jonai. Kaip einasi? Gerai. Labai malonu, tai iki sekančio karto.”

Po pusmečio sutikau Joną tavernoje. Užsukau, norėdamas pamatyti senus draugus. Buvo penktadienio pavakarys, ir retkarčiais prieš einant namo smagu išgerti kokią alų ir pamatyti vieną kitą veidą, kurio kontūras smalsu atpažinti apytamsėj tavernoj, kur nematai senų veidų ir raukšlių, ir tuo pats ramiesi, kad nereikia žiūrėti į veidrodį. Tada nereikia ir nieko varžytis. Tamsa ir degtinė sugeria nedrąsumą. Ir Joną čia vėl sutikau.

—Jonai, beveik ir norėjau tave čia sutikti. Kartais smagu matyti savo krašto žmogų, ir dar išimylėjusį. Man tai nesiseka kaip tau. Mano irgi liko mergina. Ne Lietuvoje, bet Vokietijoje. Nežiūrint, kad turiu šeimą, sudiegia kartais paširdy, kai išgeriu ar per metines šventes, bet ir vėl viskas užsitraukia plėve. Liko Lena, bet ji manęs nelaukia, kaip tavoji Nijolė, tik kartais parašo savo ir savo šeimos vardu atviruką Kalėdų šventėms. Ir šeimos nuotrauką atsiunčia. Tikra bavarė, stora nuo kniodelių ir kuchenų, tik akys tokios pačios. Tokia giluma, kaip atsisveikinant Bremenhavene, kai žadėjau ją atsiimti. Neatsiėmiau. Gal ir gerai. Paskauda, paskauda paširdy, ir vėl praeina. Bet kaip tau? Atrodai lyg ne žmogus. Ar vėl nauja žmona?

—Daug kas nutiko. Pirmiausia, gyvenu čia pat ant tavernos. Laiptais į viršų, ir esu kambary. Taigi, čia pat namai, čia pat ir taverna. Viskas vienoj vietoj. Kai pasigeri, nereikia toli eit. Ir šeimnininkas geras. Kartais padeda ir užlipti. Esu be darbo ir gaunu pensiją. Sakė, kad pasimaišiau, bet jais netikėk. Ne pasimaišiau, bet kartais užgula širdį tumonas.

—Ar apie Nijolę dar galvoji?

—Galvoju, kaip negalvosi. Bet išgerkim pirma. Aš perku. Bet su Nijole daug prasčiau kaip su Zose. Ją mat velniai, mažai ją pažinojau ir užmiršau. Bet Nijolė, sakai. Buvau Lietuvoje su ekskursija, ir jos ieškojau. Rašiau jai, kad atvažiuoju, labai jos pasiilgęs. Rašiau, susitiksime aerodrome. Bet nesusitikome. Tada slapta nuvažiavau į Degučius, kur ji gyvena. Bijoju, bet nuvažiavau. Nepažinau miestelio. Lyg ne ta vieta, lyg pamėnas būtų mane nuklaidžiojęs velniai žino, kur. Bet suradau. Gonkuose sutiko mane jauna mergina. Ta pati Nijolė. Nepasikeitusi. Pasisakiau, ko ieškau. Ji pradėjo juoktis. Kak ras, Nijolės juokas, net šurpas nubėgo stuburu. “Tai kas tu esi, kad taip juokiesi?”, klausiu. “Nijolė Pakalnytė,”—atsakė.

—Brolau, tikra Nijolė, tas pats vardas ir pavardė.

“Tai kas tu būsi?”—vėl klausia manęs. “Aš, Jonas Viteikis.”—“Dabar žinau, Jonai. Eikim į vidų. Tau viską papasakosiu,” ji vėl man porina.

—Tas pats namelis, Antanai, tik labai mažytis, o rodės, buvo didžiulis su stiklo gonkomis. Bet dabar viskas atvirkščiai—tuščia viduj, nei kaštanų, tik plika aplink, o buvo toks žalumas, kad nors rėk. Ir namai kaip išvogti tik ką po nakties. Tai ir sakau: “Tu ne Nijolė.” O jinai: “Nijolė. Mama mirė tuoj po karo šiaurėje, kai mes buvome išvežti, ir tavo siuntiniai mus gelbėjo nuo bado ir dabar man vis padeda.” “Tai tu ta pati Nijolė, su kuria susirašinėjau?”—vėl klausiu. “Ta pati, ta pati,”—ji nusijuokė. “Argi neatpažįsti? Mama man viską pasakojo, aš viską žinau, ir mes dabar susirašinėjame. Ta pati ir ne ta pati.” “Betgi tu ta pati ir ne ta pati,”—sakau. “Ja,”—ji atsako—“aš esu pokario mergina be tėvo. Mama norėjo susituokti, bet jis žuvo. Tai jinai visad kalbėjo apie jus Sibire. Sunkūs buvo laikai, ir jinai ieškojo žmogaus, kas jai padėtų gyventi. Nežinau, ar ji būtų tekęjusi iš meilės ar ne iš meilės. Tada visi gyveno kaip išmanydami. Viskas maišėsi, bet aš neprisimenu, tik jinai man taip sakė. Dabar viskas pasikeitė, ir gyvename gerai. Jai mirus, mane parvežė geri žmonės, ir dabar aš čia gyvenu ir dirbu krautuvėje.”—“Tai kokio tu Nijolė? tikra ar netikra?” “Kam klausit? Esu jos duktė,”—atsakė.

—Teisybė, Antanai, aš persigandau, kai ją pamačiau, —tęsė Jonas.

—Kaip prieš keturiasdešimt metų. Ta pati, o ta pati, kad dievelink. Paprašiau ją ką nors atsigerti. Gal skaidriosios. Ir ji įpylė kaip senais gerais laikais apypilnę stiklinę, ir išmaukiau vienu ypu, kaip žariją. “Tai tu man melavai?”—sakau, —apgaudinėjai mane. Tu nesi Nijolė.” “Apgaudinėjau,”—ji nukaito. “Čia taip įprasta. Visi viens kitą apgaudinėja. Toks jau gyvenimo būdas.”—“Tai tu viską apie mane žinai?” “Žinau,”—Ji atsake, —“kaip nežinosiu.”

—Viską jai atidaviau, ką nusivežiau, ir viskas jai labai tiko. Išskridau, tiesiog atbulas, į ją žiūrėdamas, į Nijolę. Žinau, kad ji Nijolės duktė, bet man ji tikroji Nijolė. Kaip knygoj sako: “tėsinys, žiūrėk kitam puslapy.” Grižau nesavas. Vietoj vienos Nijolės radau dvi, ir dabar jų nebeskiriu. Viskas susimaišė, kaip nuo

vieno šešėlio būtų nukritęs kitas šešėlis. Kai pagalvoji: stovi šešėlis, o vakaro saulė meta kita šešėlį.

—Jonai, daug šešėlių mūsų gyvenime,—sakau, —bet buvo ir šviesos, nes be jo nebūtų ir šešėlių. Kartais reikia nusitverti sapno ir tvirtai jo laikytis. O ar siūsi siuntinių tai apgavikei Nijolei?

—Siūsiu, kaip nesiūsiu. Taip jau įpratęs. Dabar pradėdau galvoti, kad nieko nesutikau Lietuvoje, kad buvo mano tik pagirių sapnas, ir man tikroji Nijolė, mirusi ar gyvena. Geriau, negu nieko. O dabar išgerkim už Nijolę. Paskui eisiu klausyti “Kur bėga Šešupė.”

—A. Markelis

NAUJŲ KNYGŲ LENTYNOJE

Švietimo gairės. *Lietuviškojo ugdymo žurnalas mokyklai ir šeimai. Nr. 32, 1984 m. gruodis. Red. St. Stasienė, leidžia JAV LB Švietimo Taryba; adm. J. Plačas, 3206 W. 65th Pl., Chicago, IL 60629. Išėina du kartus per metus, kaina \$4.00, atsk. nr. \$2.*

Viename iš žurnalo straipsnių rašoma, kad dažnai tėvai teisinasi: “Kaip išmanau, taip auklėju.” Toks pasiteisinimas nepateisinamas, tai tik atsikratymas nuo motinos ir tėvo prievolės ir nuo atsakomybės. Tai nepateisina nei tėvų nesidomėjimo vaiko asmenybės sukūrimu, tai neužglosto auklėjimo nesėkmių. Spauda auklėjimo (ir mokymo) klausimais yra didelis tėvų ir mokytojų pagalbininkas, prityrusių pedagogų žodis yra nepamainomas žinių šaltinis.

“Švietimo gairių” turinys skiriamas daugiausia jauniems mokytojams. Šalia “Naujų žinių vystymosi” (dr. Sidlauskaitės), čia randame rašinių ir apie “Pirmojo skyriaus mokymą,” ir apie Talentų suradimą bei jų ugdymą, ir apie “Skaitymo metodus” (S. Stasienės), ir “Apie tikėjimo vaidmenį save atrandant,” ir “Visuomenės mokslo dėstymą Lituanistinėje mokykloje” (J. Kojelio). Nors prie pastarojo straipsnio redakcija pridėjo pastabą, kad visuomenės dėstymas Lit. mokykloje nėra užmirštas, kaip teigia autorius, bet jo mintys ir praktiški patarimai labai naudingi, praturtiną ir paįvairiną visuomenės mokslo dėstymą, jo praplėtimą, ir į juos mokytojai turėtų atkreipti dėmesį ir autoriaus patyrimu pasinaudoti.

Lituanistas ir rašytojas A. Bagdonas duoda rašinių apie Simoną Daukantą, pirmąjį lietuviškai rašiusį istoriką, jo 120 metų sukakties proga. S. Daukanto darbai ir idėjos gyvos iškyla šiuo metu ir pavergtoje tėvynėje, kur jaunimas kreipia savo žvilgsnį, ieškodamas tautinės didybės ir drąsos šaltinių. (J. Br.)

NUĖJAU NAMO . . .

Atsisveikinant su a.a.Voldemaru Šenbergu,
1985 Sausio 4 d.

Balys Gaidžiūnas

Šioje šermeninėje vėl nauji liūdesio ir atsisveikinimų šešėliai. Atsisveikiname su amžina atilsį Jonu Voldemaru Vsevolodu Šenbergu, gimusiu 1898 metų rugpiūčio 25 d., istorinės Lietuvos Gardino mieste ir mirusiu šių metų sausio 2 d., 8 valandą ryto, Clevelande.

Pagal žmonių amžių matuojančius skaičius, velionis nuėjo gražų, virš 86 metų kelią. Bet žmogaus kelionė žemėje matuojant amžinybės mastu, tai tik mažytė akimirka. Bet ir toji akimirka, jei ji buvo paženklinta gerais ir prasmingais darbais, nedingsta švystelėjusio žaibo šviesa. Ji išsilieka gyvųjų kalbose, prisiminimuose, apgailėjime. Juk tolygaus pakaitalo nebus, nes kiekvienas, gyvenęs tvarkingą gyvenimą, turėjo savo gyvenime būdą, pareigų atlikimą, savaip tvarkingą gyvenimą, atlikimą, savaip mezgamus ryšius su aplinkuma, savaip brangus šeimoje ir visuomenėje.

Velionis į mūsų istoriją įsirašė panašiai, kaip profesoriai Juozas Eretas ar Alfredas Sennas. Pastarieji mums į talką atėjo iš šveicarų tautos, o Voldemaras Šenbergas iš vokiečių-šveicarų tautinės kilmės, bet pagal tėvų gyventą vietą—iš istorinės Lietuvos.

Jono Voldemaro Šenbergo senelis buvo karo gydytojas, o tėvas akių gydytojas-specialistas, buvęs Kauno gubernijos medicinos inspektorius ir įtakingas valstybės tarėjas. Jis labai daug padėjo lietuviams gydytojams įsikurti Lietuvoje, buvo vienas iš Raudonojo Kryžiaus ligoninės kūrėjų Kaune, Kauno miesto kanalizacijos pravedimo pirmininkas ir 1918 metais paskirtas Vilniaus miesto gydytoju.

Velionis Jonas Voldemaras augo turtingoj tėvų aplinkoj, gavo gerą auklėjimą, išmoko vokiečių, prancūzų ir rusų kalbas. O vėliau taip pat gerai išmoko lietuvių ir anglų. Baigęs gimnaziją Petrapilyje, pradėjo mokslą Rygos Politechnikume, bet bolševikams užimant Rygą, grįžo į Lietuvą ir 1919 metais savanoriu įstojo į Lietuvos karo aviacijos mokyklą. Ją baigęs buvo paskirtas eskadrilės vadu ir kaip karo lakūnas dalyvavo Lietuvos laisvės kovose. Už narsumą buvo apdovanotas Vyčio Kryžiumi su kardais, vėliau Gedimino ordenu, Savanorių ir Nepriklausomybės medaliais, bei Italijos Corona d'Italia ordenu. Tarnaudamas aviacijoje ėjo įvairias atsakingas pareigas, pasiekęs pulkininko leitenanto laipsnį.

1929 metais spalio 5 d. Jonas Voldemaras Šenbergas ir Apolonija Blynaitė, pasiturinčio ūkininko duktė, Vytauto Didžiojo universitete išėjusi biologijos mokslus, sukūrė labai darnią šeimą. Susilaukė, pagal gimimo eilę, šešių vaikų: Marijos, Jono, Julijos, Andriaus, Jurgio ir Eleonoros. Vaikus gražiai augino ir išvedė į savistovų gyvenimą. Vaikams vedus susilaukė 17 anūkų ir 5 proanūkų.

a. a. Voldemaras Šenbergas

Šenbergų šeima į Clevelandą iš Vokietijos atsikėlė 1951 metais. Įsidarbino nelengvam pramonės darbe ir sulaukęs 72 metų amžiaus išėjo į pensiją. Clevelandan atsikėlė aktyviai isijungė į skautų, lietuvių bendruomenės, savanorių, ramovėnų ir pensininkų veiklą. Visose tose organizacijose buvo veiklus ir pareigingas narys. Neabejotina, kad plačiausią ir giliausią vagą yra išares skautuose.

Velionis, iš namų gavęs intelektualinį auklėjimą, vėliau jį gilino mokyklose, organizacijose, pirkto ir skaitė knygas, sekė šio krašto politinį gyvenimą, troško stiprios Amerikos, rėmė visus, kurie tik buvo pasišovę gerus darbus dirbti. Jau būdamas pensininku yra viešai kalbėjęs, kad per visą gyvenimą sąžiningai dirbęs, daug ką dabar gaunąs iš Dievo malonės, todėl ir tom gautom dovanom su kitais visad dalinasi. Apie tokius dosnumus pasižyminčius, garsus švedų gydytojas ir nemažiau garsus rašytojas Aleksandras Munthe yra taip sakęs: *Ką sau pasilaikai, dažnai netenki. O ką kitiems atiduodi, tai tau amžinai priklauso.* Žinoma, toji filosofija savo keliu, o velionio praktikuotas dosnumas pasiliks isimintinu pavyzdžiu.

Į gyvenimo kely sutiktus žmones, be profesinio pasiruošimo ir išvaizdos, mes dar žiūrim: ar jis draugiškas, mandagus, ar padeda kitiems, ar ištikimas pasirinktiems idealams, ar pareigingas, ar nori, kad kiekvienam žmogui rytoj bus būtų geresnis už šią dieną. Mes mėgstam tokius žmones, jei jie turi nors vieną iš minėtų gerų savybių. O kai pasitaiko toks,

kuris turi visas čia išvardintas geras savybes, mes turim teisę jį vadinti dvasiniu aristokratu. Velionis Jonas Voldemaras Šenbergas tokiu buvo ir tokį dvasinio aristokrato vainiką dabar išsineša į kapų kalnelius.

Tenai, kapų kalneliuose mirusiųjų miestas didėja, o čia, su kiekvienu išėjimu liekam vienišesni. Mums, apie tai mastant, dažnai prisimena trys likiminiai stogai.

Tai gimtosios trobos lubos, tėviškės dangus ir karsto dangtis. Deja, tą paskutinį jau uždeda pasiliekančių rankos.

Velionies našlei Apolonijai—daugybės gerų darbų nuolatinei atlikėjai, vaikams ir jų šeimoms, anūkams su šeimomis, proanūkams ir giminėms—visų organizacijų, kurioms velionis priklausė, o taip pat ir draugų vardu, sakau užuojautos ir ramybės žodį—

*Giesmė, kurią čia šiandien,
O ryt kapų kapeliuose giedosim,
Ant karsto dedama gėlė
Ir žemės sauja berinama,
Tegul palydi jojo vėlę,
Pas įtikėtą Amžių Tėvą,
Kad dangaus laukų didybėje
Jam šviestų pažadėtos amžių šviesos.*

Alė Rūta

J. Gliaudos romanas “Kovo Ketvirtoji”

Minėjimai nuaidi ir dingsta, o knygos pasilieka. Ir šv. Kazimiero 500 metų sukaktis ilgiausiai mūsų mintyse pasiliks, perskaičius knygas apie jo gyvenimą ir šventojo karalaičio prasmę lietuvių tautai.

Viena iš tų reikšmingų knygų yra ir laureato rašytojo J. Gliaudos romanas “Kovo Ketvirtoji”; pagarba dosniems knygos leidimo talkininkams: kun. Ant. Račkauskui, prel. dr. Vincui Bartuškai, kun. Simonui Morkūnui, kun. Ignui B. Mikalauskui, OFM, ir kitiems knygos autoriaus ir jų dėka, “Darbininkas” valiojo šį reikšmingą leidinį mums, skaitytojams, perduoti.

Kodėl romanas? Tur būt, todėl, kad knygoj nėra tik istoriniai duomenys, o parodyta visa psichologinė erdvė, kurioje gyveno ir mirė (bet—nemirė!) jaunas karalaitis, didžios dvasios žmogus, palikęs mūsų tautai lemtingą įtaką. Pavaizduoti ir kiti žmonės, kurie toj epochoj gyveno ir darė įtakos šventajam karalaičiui.

Romanas prasideda gilios žiemos fone—Gardino pilies aprašymu, į kur sugrįžta karalienė Elzbieta, su visa karališka palyda. Čia palaipsniui atskleidžiama jos kilmė bei charakteris: geros, maldingos motinos. Parodomi jos vyro, karaliaus Kazimiero, ir vaikų charakterių profiliai.

“Ji susirūpinus stabtelėjo mintimi prie karalaičio Kazimiero, kuris visai ligonis. Bet liga—tebuvo Dievo valia.”—9 p.

Su karaliene grįžta ir jos du sūnūs; ryškiau atvaizduotas Aleksandras, kuris toks skirtingas nuo brolio Kazimiero. Atbulinio pasakojimo

(Nukelta į 12 pusl.)

Naujų knygų lentynoje

Balsas iš laisvės kapo. Klajūnas. Vilnius. 1968. Išleido Akad. Skautijos leidykla, Čikaga, 1984. Spaudai paruošė J. Dainauskas. 238 psl. Kaina nepažymėta.

Pogrindžio kūrybos, iš Lietuvos ir iš Sibiro tremties, patekusios į laisvąjį pasaulį neretai pasitaiko mūsų periodikoje. Yra išleista net atskirų leidinių. 1976 m. Putname atspausstas sonetų rinkinys Jėzaus Širdžiai "Negestanti liepsna"; 1979 m. Kanados Lietuvių Katalikų Centras išleido kun. K. Žitkaus stamboką rinkinį "Tau, Marija, rožinis"; vėl kiek anksčiau Čikagoje išleista K. Jakubėno—Eilėraščiai iš kalėjimo . . . Labiausiai intriguojantis pastarasis leidinys, kadangi autorius, visą gyvenimą kovojęs už socialistines idėjas ir reiškėsis ateistų sparne, komunistų keltas ir savintasis, antrosios okupacijos metu dėl neklusnumo pasodintas į kalėjimą, apverčia savo likimą, pasmerkia komunistinį režimą ir sovietinių okupantų darbus, o vietomis net šaukiasi Dievo.

Šiame dideliame rinkinyje sudėta 245 Klajūnui (slapyv.) priskiriami eilėraščiai, 50—įvairiems politikiniams (pasirašiusiems pavardėmis ir nepasirašiusiems), ir 23 eilėraščiai—gauti iš Lietuvoje parašiusios skautės akademikės, keliolika metų išbuvusios sovietų kalėjimuose bei stovyklose.

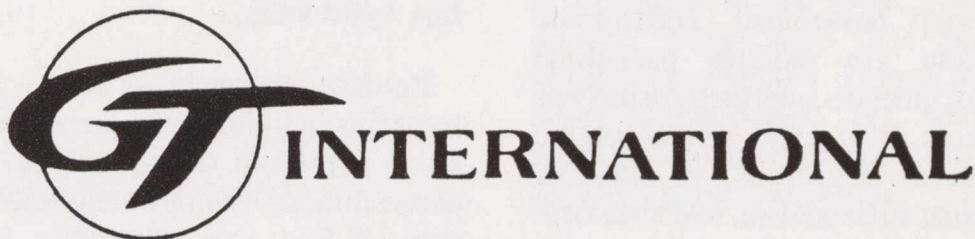
Leidėjų paprašytas, buvęs Vorkutos stovyklos kalinys, išlikęs gyvas ir patekęs į laisvąjį pasaulį (pavardė nutylima), "Vietoj pratarmės" tarp kitko rašo: "Klajūno (pakartotinai kalinto, dabar uždaryto į psichiatrinę ligoninę), parašytos ir jo surinktos eilutės iš to rūpestingai Sovietų Sąjungoje slepiamos gyvenimo, rodo tik mažą tėvynės meilės kibirkštėlę iš to didžiulio patriotizmo gaisro, kuriame degė ir daugomoje sudegė anoji Lietuvos jaunimo karta . . . ir vėliau partizanai, ryšininkai, moksleiviai, studentai, inteligentai ir kaimo žmonės." Temų įvairybė tiesiog dusina skaitytoją. Autorius čia rašo rimtai, čia skundžiasi ir šaukiasi Dievo teisybės, čia kitur šaiposi iš komunistų darbų (pvz., sufabrikuotų "rinkimų" . . .), čia pyksta, barasi, čia visokiomis galybėmis grumoją okupantui. Gali būt, kaip pratarmės autorius sako, kad ne viskas parašyta vieno Klajūno, kad į tą pluoštą surinkta ir kitų autorių "eilutės." Pažintiniu požiūriu, kaip smurto, vergijos, melo ir niekšybių, kančių ir sielvarto, tėvynės meilės ir ilgesio, širdies krauju rašytos eilutės, kad ir neturėdamos literatūrinės vertės, privers skaitytoją giliai susimąstyti ir parymoti, o istorijai liks žmogaus sovietijoje išniekinimo, bet nelaužto dvasioje dokumentas.

Su didesniais literatūriniais gabumais parašyti skautės ir priedo kai kurių autorių eilėraščiai. (Brolių parduotas—J. Najulio, Įpink!—A. N. ir dar vienas kitas. Kompozitoriai galėtų rasti tekstų naujoms dainoms, kaip pvz., "Sapnavau: mes dviese ejom / Lauko šnaranciu

taku / Mėlynom akim mirksėjo / Vosekėlės tarp rugių / Sapnas), arba "Kur nuklystum, kur beeitum" (230 psl.). Kai kurie neblogai skambantys dalykėliai kelia įtarimo, kad jie parašyti nežiūrėjus į jau žinomas dainas, žinomų autorių, kaip kad ir šis: "Miškai ten žaliavo, pušelės šlamėjo, / Kur aš mažutėlis buvau, / Pušelės lyg rutos siūbavo nuo vėjo / ir

kilo aukščiau, vis aukščiau." Kadangi po eilėraščių neminimas autorius, reikia galvoti, jog tai paduodama kaip naujosios "tautosakos"—arba jau "liaudies daina" tapęs dalykas. ("Užaugau Lietuvoj, tėvynėje laisvoj . . ." plg. su "Užaugau Pasvaly / pas savo tėvelį . . ."). Bet tai jau būtų tema atskiram nagrinėjimui. —J. Br.

SOL. ALGIO GRIGO VADOVAUJAMOS KELIONIŲ AGENTŪROS

1985 METŲ KELIONĖS Į LIETUVĄ

Kelionės Nr. 1	Balandžio 12 d. iki Balandžio 27 d. 11 dienų VILNIUS, 3 dienos Helsinkis Iš New York'o.....\$1,481.00 Iš Montrealio.....\$1,850.00 Kanadiškais
Kelionės Nr. 2	Liepos 15 d. iki Liepos 31 d. 11 dienų VILNIUS, 1 diena Leningradas, 3 dienos Helsinkis Iš New York'o.....\$1,788.00 Iš Montrealio.....\$2,225.00 Kanadiškais
Kelionės Nr. 3	Rugsėjo 1 d. iki Rugsėjo 18 d. 11 dienų VILNIUS, 1 diena Leningradas, 3 dienos Helsinkis Iš New York'o.....\$1,669.00
Kelionės Nr. 4	Gruodžio 20 d. iki Sausio 4 d. 11 dienų VILNIUS, 3 dienos Helsinkis Iš New York'o.....\$1,467.00 Iš Montrealio.....\$1,835.00 Kanadiškais

(Miegant dviem kambariame), įskaitant visas susisiekimo išlaidas, viešbučius (Presidentti Hotel—Helsinkyje), maistą, operos, teatro, arba baletu bilietus, įvairias ekskursijas ir daug kitų priedų. Kel. Nr. 2 dainų šventė, Kel. Nr. 4 grandiozinis Naujų Metų sutikimo balius.

Tarpininkaujame nuperkant automobilius, kooperatinius butus, bei sutvarkant dokumentus iškvietimams. Tolimesnėm informacijom ir visais kelionių reikalais prašom kreiptis į:

G. T. INTERNATIONAL, INC.

P.O. BOX 29163

CHICAGO, ILLINOIS 60629

Telefonai: (312) 471-1700 arba (312) 471-1702

skrendame erdviais FINNAIR lėktuvais

Prel. Jono Balkūno pranešimas testamentų reikalu

Per 57 kunigystės metus teko lankyti daug ligonių. Dažniausiai juos paklausdavau: ar tvarkoj šeimos reikalai, ar kas dar nepadarytina ar taisytina. Drįsdavau priminti ir apie finansus ką negalės padaryti pasilikę gyvieji, arba bus palikti gyvieji nuskriausti. Didžiumoje sužinodavau, kad yra paliktas paskutinis testamentas ir dokumentas sutartinai pasirašytas ir viskas tvarkoje. Kai kada sergąs asmuo tiesiog pasakydavo: nesirūpink, jis žinąs ką darąs. Na, ir vėliau sužinodavau, kad testamentas arba nebūdavo arba blogai surašytas, arba lengvai sugriaunamas. To pasėkoje daug pinigų nubyrėjo į vyriausybės išdą, išmokėtos didelės sumos advokatams, o galop ir ne tie žmonės gavo, kuriems buvo paskirta.

Dažnai girdime, kaip okupuotos Lietuvos pasamdyti advokatai sudoroja aukštas sumas ir nuskriaudžiamos giminės Lietuvoje ir net Amerikoje. Paskutinėmis žiniomis rusai gauna apie 6 milijonus dolerių kas met iš mūsų. Kodėl? Tik dėl blogai surašytų testamentų! Kas darytina? Turime pasimokyti, kaip surašyti testamentą naudingą giminėms.

Pirma taisyklė—Nebūti be parašyto testamentas. Nepaisant kokio amžiaus esi, ar vedęs ar ne, ar turtas didelis ar mažas, visada turėk teisingai surašytą testamentą. Be testamentas mirusio viengungio turtas patenka vyriausybei. Giminės iešką velionies turto su advokatais išleidžia daug pinigų.

Antra taisyklė—Surašyk testamentą pas advokatą. Jei vedęs, tai atskirus testamentus rašo vyras ir žmona. Vienas kitą teskiria vykdytojais. 2 ar 3 liudininkai pasirašo notaro akivaizdoje, kad matė testatorių-testamento vykdytoją—pasirašant po testamentu ir liudija, kad testatorius pasirašydamas testamentą buvo teisėto amžiaus, sveiko proto, geros atminties ir pasirašė laisva valia. Svarbu, kad asmuo, kuris testamente išvardintas kaip testamentas vykdytojas ar trustee būtų rimtas, patikimas ir sugebąs tas pareigas atlikti.

Trečia taisyklė—Dažniausiai, kai žmona ir vyras sudaro testamentus vienas kito naudai—Reciprocal Wills—vienas kitą ir skiria testamentas vykdytoju. Tačiau patartina paskirti ir antrininką vykdytoją tam atvejui, jei žmona arba vyras negalėtų testamentas vykdyti dėl nesveikatos arba kitos rimtos priežasties. Taipogi, jei abu žūtų, pav. eismo nelaimėje kartu—būtų reikalingas vykdytojas abiejų testamentams vykdyti. Antrininkas vadinasi—Alternate Executor. Tad naudinga tokia klauzulė turėti.

Ketvirta taisyklė—Mums lietuviams turintiems giminių Lietuvoje, kuriems užrašome dalį ar visą palikimą, turime žinoti, kad okupantai deda visas pastangas mūsų dolerius užgrobti. Amerikoje jiems dirba visas advokatų tinklas. Sekama spauda su mirusiųjų pranešimais, giminių laišškai cenzūruojami ir net siunčiami Amerikon giminės palikimams ieškoti, Ir taip

palikimo pinigai patenka į okupanto išdą, o giminėms išmokama tik vargani likučiai. Todėl reikia testamente aiškiai nurodyti, kad jokie įgaliojimai—Powers of Attorney—sudaryti arba būk tai sudaryti okupuotoje Lietuvoje nebūtų teismų pripažįstami ir kad okupuotoj Lietuvoje gyvenantiems giminėms palikimas **nebūtų** siunčiamas pinigais. Kadangi nežinia ką okupantas sugalvos rytoj ir kaip varžys palikimų siuntimą į okupuotą Lietuvą, reikia duoti vykdytojui teisę parinkti **metoda, kuriuo, jo nuomone, bus naudingiausia siųsti arba įteikti palikimą giminėms tada, kai palikimas bus vykdomas.**

Penkta taisyklė—Tautos Fondas turi patarėjus palikimų reikalams. Jei kyla pas Jus kokie klausimai dėl testamentas surašymo ar paruošimo, tai Tautos fondas mielai Jums patarė. T.F.-as turi pavyzdžius ir nemokamai išaiškina įvairius kitus klausimus. Rašykite Tautos Fondo centrui. Antrašas: 345 Highland Blvd., Brooklyn, NY 11207 arba P.O. Box 21073, Woodhaven, NY 11421. Savo valstijoje kontaktokite savo TF įgaliotinius arba TF Atstovybes. Jie padės. Nepamirškite bent dalį savo turto palikti ir Tautos Fondui—Lietuvos Laisvės Išdui—tai Jūsų atminimo auka Lietuvai, kai ji išsivaduos.

Tautos Fondo advokatai nemokamai—arba išlaidas Jums gražins TF centras—patarnaus testamentas surašyme. Dažnas užrašo Tautos Fondą EXECUTORIUM—testamentas vykdytoju. Tačiau, **reikia** anksčiau **pasiteirauti** ar Tamstų valstijoje yra leidžiama paskirti kitoj valstijoje inkorporuotą organizaciją ar net asmenį Executorium. Tautos Fondas jau 40 metų tarnauja lietuviui ir Lietuvai. Auginkime geležinį kapitalą Lietuvai—Lietuvos Laisvės Išde—per T.F.-ą.

Tad brangieji, neužmirškime 5 taisyklių: 1) Nebūk be parašyto testamentas, 2) Testamentui surašyti pasirink gerą advokatą, 3) Jei rašai

“Reciprocal Last Will and Testament”—įdėk klauzulę dėl antrininko executoriaus, 4) Atsargiai su giminėmis Lietuvoje ir 5) Visada pasitark su Tautos Fondu. Todėl kartoju T. F-o adresą: 345 Highland Blvd., Brooklyn, NY 11207, arba P.O. Box 21073, Woodhaven, NY 11421.

Tautos Fondas angliškai: Lithuanian National Foundation, Inc., not-for-profit, tax exempt corporation.

RETOS KNYGOS

Zenono Ivinskio “Lietuvos istorija iki Vytauto Didžiojo mirties”; 410 pusl., kaina \$20.00.

Antano Salio Raštai I, bendrinė kalba, 570 pusl. Kaina \$30.00.

Jos buvo išleistos Lietuvių Katalikų Mokslo Akademijos, Romoje. Turime tik keletą kopijų

Lietuvių Dienų knygynoje
4364 Sunset Blv., L.A. CA 90029

Jeį dar neskaitėte Igno Šeiniaus novelių knygos “Vyskupas ir Velnias,” tuoj įsigykite papiginta kaina, \$3.00, iš L.D. leidyklos.

“Kovo Ketvirtoji”

(Atkelta iš 10 pusl.)

fone apibrėžta ir karalaičių mokytojai, ypač—kanauninkas Dluogošas.

Filosofiškai ir beveik lyriškai ryškinami karalaičio Kazimiero praeities metai, taip pat, jo dabartis—liga (romano turinys), kur tarp daugelio kitų iškyla ir šis klausimas:

“Kas yra buvimas Dievuje? Gal būt galėjimas tapti kūdikiu, kuris akelai pasitiki gėriu?”—51 p.

“Jis (karalaitis Kazimieras) atsiminė šventąjį Augustiną. Ten metafora ir alegorija: apsilviki Kristum ir vilkėti Kristumi . . .”—52 p.

Retrospekcijos būdu sugrįžta karalaičiui jo mokytojų (Dluogošo, Kalimacho) mintys; grįžta jo santykiai su broliais, su tėvu, karaliumi Kazimieru; grįžta Lietuvos prisiminimai. Jam brangi Lietuva, ja rūpinasi. Vis tylesniu balsu Karalaičio—ligoje—žodžiai vienuoliui Teofilui:

“Jūs, mažieji broliai, įtaisykite Marijai sostą Vilniuje. Per Vilnių atkvieskite ją Lietuvon. Ji, kaip aušra, nutviek kraštą.”—111 p.

Tai lyg ir šventojo testamentas Lietuvai; mylimo krašto pavedimas Marijos globai.

Kuklus valstietis lietuvis, katalikas, pristatytas prie varpų skambinimo, turėjo laimės būti gėstančio šventojo karalaičio gyvybės liudininku. Prie ligonio nuolatos buvo

kenčianti motina—karalienė, karalaičiai—broliai, šventi vienuoliai. Buvo pašauktas vengras gydytojas; jis patarė ligoniui—atgaivą—pirties, kvapnių vandenių, dailaus kūno moterų . . . Kad ligonis užmirštų savo ligą, kad ją nugalėtų . . . Bet karalaitis pavarė šį gydytoją . . . O mintimis jis grįžo prie himno Marijai žodžių; himno, kurį jis tyliai giedodavo, klūpodamas bažnyčioj, ar prie bažnyčios durų—lauke.

“Siela mano, giedok Marijai kas dieną Atsidavimo giesmę—meilės pilna širdimi. Liudyk jos gerumą ir maloningumą.”—155 p.

Skubėjo karališka karieta į Gardiną, gavus iš karalienės Elzbietos žinią apie gėstančią sūnaus gyvybę. Skubėjo susirūpinęs karalius Kazimieras, bet . . . Buvo jau per vėlai. Karalaitis, vienuoliams baimingai budint ir meldžiantis, gėso ir džiaugsmingai, be rūpesčio ar baimės, peržengė iš žemiško patyrimo į naują būti, kur, jis matė, artėjo prie jo Dievo Motina . . .

Vienuolis pravirko ir šaukė varpininką—apskelbti Karalaičio mirtį. Gaudrimus-Gabrielius pajudino varpus ir—

“Saulėtas vėjas paslaugiai pagavo laidotuvišką varpų skardą ir nunešė į šimtmečių ateitį.”—232 p.

Taip prasmingai užbaigiamas romanas. Jį perskaičius pajunti šv. Kazimiero epochą. Pajunti ir daugiau: neapibrėžta išskirtinio žmogaus apogėjų—šventumą.

Jurgis Gliuda—“Kovo Ketvirtoji,” romanas, 1984 m., Aplankas—Pauliaus Jurkaus, Tėvų Pranciškonų (“Darbininko,” Brooklyn, N.Y.) leidinys ir spaustuvė. Kaina ir tiražas—nepažymėti.

Raštų mitologinėmis temomis netrūksta pas mus ir kitur. Net ir šių dienų Lietuvoje, kur materialistinė marksizmo teorija nėra palanki metafizinėms temoms, per paskutinius pora dešimtmečių yra pasirodę idomių straipsnių ir monografijų mitologiniais klausimais. Ypač pažymėtini du autoriai: Pranė Dundulienė ir Norbertas Vėlius. Užkliudo tas temas dar ir Juozas Jurginis.

Atkreipia dėmesį ypač N. Vėliaus darbai. Vilniuje "Vaga" 1979 m. išleido jo sudarytą rinkinį "Laumių dovanos." Tai sakmių rinkinys, panašus į mano knygą "Lietuvių mitologiškos sakmės" (London: Nida, 1956). Abiejų knygų medžiaga buvo imta iš to paties šaltinio, Lietuvių Tautosakos Archyvo rinkinių. Kita N. Vėliaus knyga, "Mitinės lietuvių sakmių būtybės" (Vilnius, 1977), nagrinėjo istoriškai tų sakmių tekstus ir kitus pirminius šaltinius, nesileidžiant į fantazijas ir aš 90% sutinku su jo prietomis išvadomis. Pagaliau naujais jo knyga yra "Senovės baltų pasaulėžiūra" (Vilnius, 1983). Joje N. Vėlius pasiduoda kai kurių rusų autorių didelei įtakai ir nukrypsta į fantazijų sritį. Dėl to veikalo man teko kritiškai pasisakyti kitur.

Išvijoje mitologiniais klausimais dažnai parašo V. Bagdanavičius, M. Gimbutienė ir A. J. Greimas. Šio straipsnio autorius, išleidęs knygą "Lietuvių liaudies pasaulėjauta tikėjimų ir papročių šviesoje" (Čikaga, 1966), tenkinasi tik straipsniais ir recenzijomis. Kurį laiką populiarus buvęs struktūralizmas jau atgyveno savo amžių. Grižtama vėl prie klasinio istorizmo, be lakių fantazijų ir neįrodomų teorijų.

Diskusijas dėl lietuvių mitologijos pradėjo savo kritiškais raštais du lenkai: A. Brueckneris nuo 1886 m. ir A. Mierzynskis nuo 1892 m. Lietuviai prisidėjo vėliau: K. Būga, J. Basanavičius, P. Klimas, Z. Ivinskis, P. Skardžius ir kiti iki šių dienų.

J. Jurginis savo straipsny "Lietuvių dievai ir deivės" (Mokslas ir Gyvenimas, 1966, Nr. 3, p. 30-31) davė "marksistini argumentavimą", kodėl verta domėtis mitologija. Jis rašė: "Istoriko darbas išaiškinti, kada mitologija atsiskyrė nuo religijos, kad galėtume religiją atmesti, o mitologiją gerbti kaip liaudies kūrybą. . . Mitologija—tai tam tikro žmonijos istorijos etapo, jos galvojimo ir sugebėjimo realią tikrovę fantastiškai apibendrinti vaisius. . . Dievai ir deivės, kaip ir aplamai visa mitologija, yra fantazijos vaisius, bet kas gali teigti, kad fantazijoje nėra išminties ir grožio. . . Mitologija—tai liaudies pasaulėžiūra ir filosofija. Lietuviškų dievų ir deivių nereikia niekinti, juos reikia suprasti kaip istorijos

DIEVAI ir DEMONAI

Kas sukūrė mitologiją:
liaudis ar kriviai ir poetai?

Rašo DR. JONAS BALYS

"There is no final system for interpretation of myths, and there will never be any such thing."—Joseph Campbell

reiškinį." Po tokios "Marksistinės aprobatos" Lietuvoje galėjo atsirasti eilė mitologinių studijų. Dėl to galime tik džiaugtis.

* * *

Žmogaus vaizduotė visais amžiais ir visose šalyse yra sukūrusi daugybę fantastiškų negamtiškų būtybių, kurios daugiau mažiau veikiančios žemiškų ir mirtingų žmonių gerbūvi ir jų likimą. Tos būtybės nėra vienos rūšies. Jų reikšmė yra laipsniuota, kaip ir žmonių bendruomenė ir jos luomai. Aiškiai galima skirti **dievus** ir **demonus**. Todėl reikia skirti du dalykus: **mitologija** arba tikėjimą į dievus ir **demonologija** arba tikėjimą į demonus. Dievų žmonės netik bijo, bet juos gerbia, myli, garbina, jiems meldžiasi, atnašauja aukas, stato maldyklas, žodžiu, yra sukūrę **kultą**. Lietuviai turi jiems bendrą terminą: **dievaitis** (vyr.) ir **deivė** (mot.)

Kitoks atsinešimas yra į žemesnes būtybes arba demonus. Tiesa, žmonės jų privengia, nes jie gali pakenkti ir pridaryti nemalonumų, tačiau jų negarbina, nesimeldžia į juos, nededa jiems aukų. Turime lietuviškų maldų į ugnies dievybę Gabiją arba Gabietą⁽¹⁾, į žemės dievybę Žemyną, dim. Žemynėlę⁽²⁾, joms dedamos aukos. Yra maldų į Mėnulį,

Saulę ir debesis, kad nustotų lyti⁽³⁾, pagaliau į Perkūną, kurio buvo labiausiai prisibijoma⁽⁴⁾. Maldoje į jauną mėnulį prašo "duok man Perkūno karalystę." Tačiau nėra jokių maldų ir nededamos aukos laumėms, giltinėms, aitvarams, velniams. Gudrūs žmonės moka net juos apgauti, pajungti savo tarnybai, pasisavinti gudrumu jų turtus, kaip laumių drobes ir velnių saugomus pinigus. Negudrus pamėgdžiotas praranda gyvybę, demonas jam nusuka galvą, sulaužo kaulus ir pan. Aitvarui (kaukui, pukiui) deda kiaušinieneš, bet ne kaip auką, o kaip prisijaukinimo priemonę, kad neštų žmogui turtus: javus, pieno produktus ar pinigus. Dargi savo sielą jam prižada, tai sandėris su demonu. Ragana nėra ne tik jokia deivė ar demonas, bet žemiška moteris, regėtoja arba pranašautoja, burtininkė, vėliau suėjusi į ryšius su velniu.

* * *

Šalia dievų ir demonų yra dar milžinai, kaip graikų **titanes** (Kronos, Prometheus ir kt.), skandinavų **vanir** (kaip Thrym, Hymir ir kt.). Dievai nuolatos kovoja su milžiniais ir juos nugali. Iš nugalėto milžino Ymir kūno buvęs sutvertas pasaulis, kaip pasakoja "Edda." Panašiai pasakoja ir indų "Rig Vedos" vienas himnas.

Yra dar pusdieviai arba herojai: jų tėvas yra dievas, o motina žemesnės kilmės, kaip titanė, nimfa ar žemiška moteris. Graikų vyriausias dievas Zeus buvęs didelis "donžuanas", jis nesitenkinęs savo oficialia žmona Hera, bet nuolatos išimylėdaves kitas moteriškas būtybes, jas suvedžiodaves ir esąs prigaminęs daug dievų, pusdievių ir herojų. Hera buvusi labai pavydi ir žiauriai persekiojusi savo vyro meilužes. Kai Zeus išimylėjęs žemišką Thebų princesę **Semele**, tai tos meilės vaisius buvęs **Dionysos**, vaisingumo, džiaugsmo ir vyno dievas. Ta graikų "semele" labai panašiai skamba, kaip mūsų "žemelė." Slaviškas žemės vardas "zemlia" esąs tos pačios kilmės. O mūsų "žemė"—iš slavų ar graikų paimta?

Būdingas mitologijų bruožas yra dėsnis, kad "kaip ant žemės, taip ir danguje." Dievai turi savo žmonas ir vaikus, jie mylisi, svetimoteriauja, tarpusavy pykstasi, rungiasi, kerštauja, pagelbsti savo išrinktiesiems ir jų malonės prašantiems bei nusipelnusiems žmonėms. Latvių Dievs gyvena danguje, rengiasi ir elgiasi, kaip turtingas ūkininkas, mėgsta svečiuotis, jam nereikia dirbti, jis turi savo tarnus. Jis peršasi Saulei ar jos dukrai. Minimi "Dieva deli" (Dievo sūnus) ir "Saulės meitas" (Saulės dukros). Tačiau nei Dievs, nei Perkūnas neturi žmonos. Gal čia bus krikščionystės įtaka. "Perkūnas neturi žmonos, yra dievaitis." Apie liet. Perkūną dar sakoma,

BALTIC BAKERY

JUOZAS ir ALDONA ANKAI—savininkai
4627 S. Hermitage, Chicago, IL 60629—Telef. (212) LA 3-1510

— ir —

2616 W. 69th St., Cicago, IL 60629—telef. (312) 737-6734

Siunčiame duoną ir raguolius į visas Amerikos dalis

PRAŠOME!

Pagal savo išgalės aukoti TAUTOS FONDUI

savo uždaviniam vykdyti Lietuvos Laisvės Išdūi—laisvajai Lietuvai padėti atsistatyti, 6-šiomis kalbomis ELTOS informacijoms leisti, radijo transliacijoms į okupuotą Lietuvą finansuoti ir politiniams kaliniams gelbėti. Nepamirškite tam tikrą procentą ir savo testamente įrašyti:

Non-profit, Tax Exempt Corporation
LITHUANIAN NATIONAL FOUNDATION
P.O. Box 21073, Woodhaven, NY 11421

kad jis esąs per daug rūstus, todėl žmonos neturi. Arba savo žmoną esąs nutrenkęs. Tačiau minimi keli (7 ar 9) broliai Perkūnai ir net viena sesuo Perkūniūtė 05.

* * *

Neseniai paskaičiau Marijos Gimbutienės straipsnį "Senosios Europos deivės ir dievai lietuvių mitologijoje" (Metmenys, Nr. 48, 1984: 28-57). Naujas dalykas čia yra pats pirmas sakinytis ir teigimas, kad "Seniausias lietuvių ar baltų mitologijos sluoksnis giliomis šaknimis siekia Europos proistorės priešindoeuropinius laikus ir atspindi matricentrinę, **matrilinearinę** kultūrą" (pabraukimai mano—JB). Jeigu Laima, Žemyna, Medeina, Giltinė, Ragana ir kitos jos minimos būtybės būtų priešindoeuropietinės kilmės, tai kaip atsirado ar išliko jų aiškiai baltiški pavadinimai? Prieš atsikeliant baltams, Dauguvos-Neries-Nemuno baseine gyveno kitos etninės kultūros, jos greičiausiai buvo suomių padermės. Tai kodėl neišliko suomiški dievybių vardai, jei baltai juos perėmė? Kaip tik priešingai, suomių kalboje mes randame baltiškų skolinių: laiva, kirves, pirtti, ajattara (iš aitvaras), perkele (iš Perkūnas) ir kt. Visa tai seniai žinoma ir daug yra rašyta.

Kitas dalykas. Laumės arba fejos, giltinės, aitvarai nėra deivės, bet demoniškos būtybės, o ragana yra moteris-pranašautoja, apie ką jau buvo anksčiau nurodyta. Lieka tik kokios trys istoriškai patvirtintos moteriškos deivės: Medeinė, Laima ir Žemyna. Svarbus rašytinis lietuvių mitologijos šaltinis, Voluinės arba Malalos kronika iš 13 amž. vidurio, pirmiausiai mini, kaip atrodo, vyriškus dievus, Diwerix, Teljawelik, Perkun ir tik toliau zuikių deive **Mejdejn** su savo palydove kale **Žvoruna** (plg. graikų deivę medžiotą Artemis ir jos palydovus.) Jos tikrą vardo formą **Medeinė** davė Daukša 1595 m. Tai aiški miško deivė. Tikros deivės dar yra gimimo-likimo **Laima** ir žemės motina **Žemyna** (lat. Zemes mate). Deja, istoriniai šaltiniai jas pradeda minėti labai vėlai. Laimą latvių šaltiniai pirmąkart pamini 1649 m., o lietuvių tik 1666 m. Žemyną pamini Lasickis 1580 m. ir Daukšos katekizmas 1595 m. Tuo tarpu Perkūną Livonijos rimuotoji kronika jau žino rašydama apie 1218 m.

Neaišku, kodėl M. Gimbutienė savo straipsnyje įtraukė moteriškų dievybių tarpe ir aiškiai vyriškus vardus, kaip Žemėpatis, Žemininkas, Giraitis, Pergrubis, Puškaitis, Vaižgantas (paskutiniai keturi labai abejotino tikrumo). Tačiau autorė, stropiai beiškodama moteriškų dievybių, pražiūrėjo vieną aiškiai dokumentuotą moterišką deivę **Apidėmė**. Pagal Lasickį (jis rašo Apidome), tai buvusi sodybų ar jų keitimo deivė. Ją taip pat mini kaip velnią (visas stambeldiškas būtybes taip vadino) Wolfenbuettelero (1573 m.) ir Bretkūno (1591 m.) postilės. Todėl jos negalima išbraukti iš deivių sąrašo, kaip norėtų K. Jurginis (žr. Mokslas ir Gyvenimas, 1966, Nr. 3, p. 31).

Visos tos moteriškos deivės buvo antraeilės reikšmės (diis minores).

Autorė nepateikia jokių įtikinančių įrodymų savo tvirtinimams paremti, kad: 1) Giltinė yra Laimos sesuo, 2) Ragana yra lunarinė deivė, 3) Laumė—kanabališka nakties ir vandens

Clevelande kun. K. Kuzminskas, LKB Kronikų leidėjas aplanko Dievo Motinos šventovės kioską-knygyną, kuriam vadovauja Juozas ir Ona žilioniai. —Foto V. Bacevičiaus

K. Kuzminskas, the publisher of the Chronicles of the Catholic church in Lithuania, visits the Holy MOther kiosk-library, run by Juozas and Ona Žilionis, in Cleveland.

steros deivė, 4) Žemyna mirusiųjų motina, 5) Lazdona(?)—vaisingumo inkarnacija, 6) Austėja(?)—šeimoms gausintoja (žr. p. 29). Tai yra ne turimais faktais, bet kažkokia intuicija paremtos išvados, spėjimai arba tiesiog dogmos, gal remiantis tuo, kad kai kuriose kitose tautose panašios dievybės atlieka tokias funkcijas. Išvados iš analogijos. Istoriko tas neįtikina.

* * *

Nesusipratimas yra A. J. Greimo iš numirusių prikelta **Austėja**, neva šeimos ir moterų globėja, siejama su bitėmis (žr. jo "Apie dievus ir žmones," 1979, p. 257-290). Tik vienas Lasickis ją paminėjo. Jis ir jo žinių teikėjas matininkas Laskovskis buvo lenkai, lietuviškai nemokėjo. Savo knygelėje "Da diis Samagitarum" (1580) jie iš nuogirdos prirašė keliasdešimt (net 78) tariamų dievų vardų, kurių tarpe tik kokie aštuoni pasirodė esą tikri, patvirtinti kitų šaltinių arba tautosakos. Žemaičiai iš tų įkyriai klausinėjančių svetimtaučių juokėsi ir tyčiomis jiems niekus pasakojo. Taip "dievų" tarpe atsirado ir tokie vardai, kaip "pizius" ir "šluotražis." Štai kaip atsiranda "dievai nebuvėliai"! Labai teisingai jėzuitų vienuoliai 1605 m. pastebėjo, kad žmonės, klausiami apie sodybų dievo **Dimstipatis** ceremonijas, jokių būdu nenorėjo išduoti kulto paslapčių. Tai visiškai suprantama, nes bijojo bausmės už stabmeldystę. Tokios bausmės daug kartų paliudytos dokumentuose.

Jau pakankamai įrodyta (žr. W. Jaskevičiaus disertaciją ir kt.), kad negalime patikėti jokių tik Lasickio paminėtų dievų, jei jo nepatvirtina kiti šaltiniai arba tautosaka. Kaip taisyklė, galime priimti tikrais tik tokius dievų vardus, kuriuos pamini bent du vienas nuo kito nepriklausomi šaltiniai. Todėl daugelis senprusių dievų irgi atkrita. Koks nors nesusipratimas yra ir 17 amž. jėzuitų misininkų tik kartą paminėti tokie dievų ar demonų vardai, kaip Nosolas (Ilganosis?) ir Beaukuris. Gal

klausiamas žmogus atsakė "bet kuris", na, ir atsirado naujas dievovardis. Gal koks semantikas išras, kad tai reiškia "dievą be aukuro", nežinodamas, kad žodis "aukuras" yra naujadaras.

(Bus daugiau)

Prašome atnaujinti "LIETUVIŲ DIENŲ"

prenumeratą 1985 metams

Prenumeratos kaina:

JAV—\$20.00

CANADA—\$27.00

Garbės prenumerata—\$35.00

Canada—\$50.00

LIETUVIŲ DIENOS

4364 Sunset Boulevard

Los Angeles, CA 90029

Telefonas: (213) 664-2919

GAUTA PAMINĖTI

"M. K. Čiurlionis kurėjas ir žmogus." Parašė kun. Stasys Yla. 469 pusl., iliustruota, kietais viršeliais. Kaina \$15.00. Išleido Lietuvių Bibliotekos leidykla, Chicagoje.

LIETUVIŲ DIENOS

4364 Sunset Boulevard

Los Angeles, CA 90029

AR JAU TURITE

dvi istorines knygas anglų kalba, "Day of Shame," parašyta Algio Rukšėno. 368 pusl., gausiai iliustruota. Sumažinta kaina \$7 (pasiuntimas \$1).

Taip pat Simo Kudirkos biografija "Simas," 120 pusl., sumažinta kaina \$4. Siųskite čekius:

LIETUVIŲ DIENOS

4364 Sunset Blvd.

Los Angeles, CA 90029

GARBĖS PRENUMERATOS

Irena, K. Aižinai, Chicago, IL
P. Aras, Santa Monica, CA
J. Bagdžius, IL
A. Balsys, NY
Ed. Balceris, Sta. Monica, CA
Inž. Peter Beltran,
L. Baltrėnas, Los Angeles, CA
V. Barkus, Omaha, Nebraska
V. Beleckas, Sunny Hills, FL
Rev. A. Bertašius, El Paso, TX
Dr. K. C. Bobelis, St. Petersburg, FL
A. G. Brazėnas, Royal Oak, MI
D. Brazdžionis, Los Angeles, CA
Juozas Briedis, West Bloomfield, MI
R. A. Bužėnas, Los Angeles, CA
Inž. V. Čekanauskas, garbės konsulas,
Los Angeles, CA
R. Cibas, Sydney, Australia
Rev. V. M. Cukuras, Providence, RI
John Čiurlionis, PA
Dariaus-Gireno Club, Detroit, MI
St. Daugėla, Santa Monica, CA
A. Daukantas, Santa Monica, CA
Vysk. A. L. Deksnys, Vokietija
Inž. Algis, Didžiulis, Bogota,
Colombia

A. Dičius, Santa Monica, CA
A. Drukteinis, Bedford, NH
Vincas Dovydaitis, San Clemente, CA
Rev. A. Dranginis, Baltimore, MD
J. Dženkaitis, Glendale, CA
East Cambridge Branch Library, MA
A. Galdikas, Brentwood, CA
Inž. Br. Galinis, Norwell, MA
Pr. Gasparonis, Los Angeles, CA
J. Girevičius, Ont., Canada
K. Gogelis, Redford, MI
Paul Gylys, Olympia, WA
Jakomas, J., Australija
Inž. Algis Jonynas, Pacific
Palisades, CA
A. Jakštas, Australija
R. Janowska, Norristown, PA
E. Jonušas, Omaha, Nebraska
Dr. J. Jurgilas, Rancho Sta Fe, CA
Dr. Šarūnas Karuža, Los Angeles, CA
Kazys Karuža, Los Angeles, CA
J. N. Kiaušas, Harrison, NJ
Dr. J. S. Kriaučiūnas, Putnam, CT
Dr. B. Kasakaitis, Chicago, IL
Mrs. Isab. Kirk, San Leandro, CA
Dr. Alf. Kontvis, CA
Dr. Leonas Kriaučeliūnas, Chicago, IL
Rev. J. Krivickas, Cohoes, NY
Msgr. J. Kučingis, Los Angeles, CA
S. Kudokas, CA
S. ir J. Kvečas, Santa Monica, CA
L. Lengnikas, Hamilton, Canada
J. Levickas, Palos Park, IL
G.T. Levinskas, Creve Coeur, MO
K. Majauskas, Chicago, IL
F. Masaitis, La Mirada, CA
B. Maskeliūnas, Toronto, Canada
Inž. Vacl. Mažeika, Park Ridge, IL
Inž. A. ir L. Mažeikos, Marina
del Rey, CA
A. Mikalajūnas, Sta Monica, CA
Dr. V. Mileris, Livonia, PA
A. Milius, Santa Monica, CA
A. Musteikis, Fallon, NE
M.L. Namikai, M.D., Glendora, CA
A. Naudžiūnas, Boston, MA

Philadelphijos Liet. K-tas suruošęs iškilmingą Šv. Kazimiero jubiliejinę šventę. Pirmoj eilėj, iš kairės: Ona Kreivėnienė, Tautodailės Inst. atstovė; Bronius Krokys; k-to p-kas, kun. Jurgis Degutis, Šv. Andriejaus parapijos klebonas; kun. Kajetonas Sakalauskas, parapijos asistentas; Genėvaitė Mačiūnienė, ateitininkų atstovė ir k-to vicepirmininkė. Antroj eilėj: Algimantas Gečys, k-to išdininkas ir rūpinėsis valdžios ir bažnyčios atstovų kvietimu; Teresė Gečienė, tvarkiusi spaudos (anglų k.) radio ir televizijos reikalus; Regina Raubertienė, svečių priėmimo ir vaišių reikalai; Maryann Lopera, Liet, Vyčių atstovė ir k-to sekretorė, ir Feliksas Andriūnas, BALFo atstovas. Nuotraukoje trūksta kun. Juozo Anderlionio, Šv. Jurgio parapijos klebono; kun. Eugene Wassil, Šv. Kazimiero par. klebono; Bronės Karaskienės, Piet. New Jersey Liet. Bend. atstovės, ir Broniaus Vaškaičio, spaudos atstovo.

—Nuotrauka Aušros Bagdonavičiūtės

The committee of Lithuanian-Philadelphians, organizer of the 500th anniversary celebration of St. Casimir.

Rev. T. Palis, Pittsburg, CA
Rev. V. Pavalkis, Milpitas, CA
Vladas ir Alfonsa Pažiūra, Agoura, CA
P. Petraitis, CA
F. Petrauskas, Syracuse, NY
J. Petrikonis M.D., Woodbine, IA
J. Petronis, Los Angeles, CA
E. Pikelis, Chicago, IL
P. Pranis, Vista, CA
Rev. K. Pugevičius, Brooklyn, NY
Rev. A. Račkauskas, Brooklyn, NY
Inž. Juoz. Rasys, Cambridge, MA
Rev. Dr. P. Ragažinskis, Central, NM
G. W. Radvenis, Los Angeles
Kun. V. Radvina, Clover Valley, CA
St. Radžiūnas, Nebraska
Kun. A. Rupšys, Manhattan College,
NY
A. Rugys, Lantana, FL
V. Raulinaitis, M.D., Santa
Monica, CA
K. R. Ražauskas, Dearborn
Heights, MI
J. V. Roland, San Francisco, CA
Kun. Paul Sabulis, Waterbury, CT
M. Šarauskas, Winnipeg, Canada
C. Sarpalis, Baltimore, MD
F. Šeštokas, FL
M. R. Shalins, Woodhaven, NY
A. Sinkys, Santa Monica, CA
E. ir J. Sinkiai, Santa Monica, CA
Dr. J. Skirgaudas, La Jolla, CA
Frank Speecher, Los Angeles, CA
Dr. Paul Švarcas, Mascoutah, IL
Rev. E. Statkus, Grand Rapids, MI
Dr. D. Surantas, Rockford, IL
Inž. J. Talandis
Talka (Hamilton Credit) Canada
V. Tamošiūnas, Detroit, MI
B. Tiskus, Collinsville, IL
Mrs. T. Trainis, CT
K. Trečiokas, NJ
J. Truškauskas, Los Angeles, CA
V. Tuskenis, Palm Springs, CA
V. Urbaitis, Mayfield Heights, OH
Rev. I. Urbonas, Gary, IN
V. Urbonas, St. Petersburg

Beach, FL
A. Uždavynys, Canton, MI
Dr. E. Vadeika, NJ
Dr. O. Vaitas, MI
Inž. V. Vidugiris, Palos Verdes, CA
A. Vakselis, Richmond Hills, NY
Dr. J. K. Valiūnas, Southamton, NY
Juozas Vitėnas, Washington, D.C.

„Lietuvių Dienų garbės prenumeratoriais skelbiami, kurie kasmet prisiunčia po \$35.00.

AUKOS

Aukos Lietuvių Dienoms ir spaudai

Aukos po \$50—
J. Balkūnas
Aukos po \$30—
P. Aras
Aukos po \$25—
A. E. Daukantas
Aukos po \$24—
G. ir G. Damuliai
Aukos po \$20—
A. Andriušis, A. Butkys
Aukos po \$15—
A. Devenis, Grigaitis
Aukos po \$14—
B. Morkis
Aukos po \$10—
A. S. Dimas, B. Cizikarti, kun.
J. Babonas, A. Mandeikis, K.
Bačauskas
Aukos po \$5—
A. Sketeris, P. Česnulis, K. Skir-
pa, A. Skridulis, M. Kirkilas, P.
Vaitekūnas, K. Aukštaknis, P

Gylys, B. Lukas, V. E. Dovydaitis,
F. Collins, A. Budriūnas.

Labai ačiū už parėmimą L.D.
žurnalo.

—A. Skirius, leidėjas

KOMPIUTERIO FONDUI šiais 1985 metais aukojo:

Po 159 dol.
Dr. A. Kontvis
Po 100 dolerių:
Augai V. ir M., Bajaliai H. ir S., prel.
Kučingis J., Paškevičienė D., Stirbienė E.
Po 65 dol.
Čiurlionis J. (PA).
Po 55 dol.
Mažeikos A. ir L.
Po 50 dolerių:
Inž. Dičius A., Griciai K. ir S., Jocai A.
ir B., Markevičius A., Kun. dr. A. Olšauskas,
Sinkiai E. ir J.
Po 30 dolerių:
Kun. Statkus E.
Po 25 dolerius:
Arbai E. ir E., Balceris E., Butkienė E.,
Daukantai E. ir A., Dovydaičiai P. ir O.,
Gylys P. (WA) Kvečiai S. ir J., Latoza B.,
Mikalajūnas A., Naujokaičiai M. ir E.,
Žukauskienė S.
Po 20 dolerių:
Bagdonas A. P. (IL), Černiai D. ir V.,
Datis—Dovydaičiai E. ir V., Galdikai A. ir
F., Stancelis V. Urnežienė T.
Po 15 dolerių:
Deveikis V., Grigaičiai A. ir K., Milaknis
A., Radvenis G., Valley-Valaitis J., Zeleniai
V. ir V.
Po 10 dol. ir mažiau:
Anelauskas V., Anonis V. (NY),
Aukštaknis K. (OR), Baniulis St. (IL), dr.
Čepulis A. (OH), Damulis S., Malkauskienė
O., Nyerges S., Sakalauskas V., Samienė E.,
Seliukas B., Sidzikauskas F., Širvinskaitė B.,
Yuch R.

ENGLISH SECTION

The headline of the Cicero, Illinois newspaper article on May 9, 1984 captured my attention: "Lithuanian opera a triumph." Then my eyes caught part of the text: "Something amazing and wonderful happened over the weekend in Morton East High School's Chodl Auditorium in Cicero . . ." The reporter, Ethel Carraro, was referring to the Lithuanian Opera Company's presentation of "Faust" on May 5 and 6.

The Lithuanian Opera Company has piqued my curiosity several times before, even though I abashedly admit that I have never been an opera buff. The closest I came to enchantment with it was when my mother and aunts performed in numerous song recitals when I was a young girl. Then you could always find me proudly sitting in the first row and yelling the loudest "bravos" in the audience. Unfortunately, the subject in general did not seduce me sufficiently to want to attend professional opera productions.

The reporter, Carraro, however, did refresh my memory about other comments I have heard regarding the existence of such an organization, and their previous productions. I even attempted to become more enlightened about the Company and set up informal meetings with opera enthusiasts in the Los Angeles community for a possible feature story in **Lithuanian Days**. An effusion of ideas poured forth, most of which confirmed Carraro's bravados about the quality of the Lithuanian Opera Company's productions. She said at one point: "It was opera on a grand scale, a performance of Gounod's "Faust" which came to the venerable stage, marking the 28th year of performances by the Lithuanian Opera Company." Twenty-eight years of devotion in sustaining and managing the art form. Who cared that much, I thought, to volunteer our so-called 'spare time' to maintain such a large-scale operation . . . knowing how many competing Lithuanian events and functions draw upon our discretionary time.

The highest accolades by the reporter were yet to come. She said: "Amazing was that almost 2000 devotees of opera came each day to applaud and fill the air with 'bravos' as act after act unfolded in the **flawless** (Ed. emphasis) four-hour drama." Reading this unequivocal statement was enough to inspire this editor to solicit more background about the opera company. I was intrigued about how an ethnic opera company achieved such praise when it was rare for "professional" North American opera companies to attain such public acclaim.

From many hours of telephone conversation with the president of the Lithuanian Opera Company, Vytautas Radžius, and albeit less time with the conductor of "Faust," Robert Kaminskas, I was able to obtain a glimpse into the purposes of supporting an ethnic opera com-

pany and the means by which it is run. This article is based on responses to prepared questions; but as is typical in any informal conversations, some responses have a way of breeding their own novel and out-of-sync questions and answers which were not programmed in the format.

Origins and Organization

I began getting acquainted with the Lithuanian Opera Company by asking Mr. Vytautas

The Lithuanian Opera Company

by Rūta Skirius

Radžius very preliminary and fundamental questions about its origins and first organizational structure. His answers, in turn, led to questions about how the Company has changed over the years. The following points represent a condensed version of the line of questioning:

- who initiated the Lithuanian Opera Company 28 years ago and why?

Conference with chorus members and assistant conductor during rehearsal. —Photo V. Noreika Muz. A. Vasaitis kalbasi su operos valdybos pirmininku V. Radžiu ir dirigento asistente A. Simonaityte repetacijos metu.

- how was it originally funded and is it funded any differently now?
- how is the administration staffed and operated now?
- who decides which operas will be produced and on what basis?

Radžius explained that in 1956 several members of the men's chorus—conductor Alfonsas Gecas, the now deceased Vladas Baltrušaitis, Leo Bildušas, and others, including himself—decided that it would be a challenge and might put Lithuania on the American map with something more exciting than just annual chorus recitals. So opera was chosen as the means to accomplish these goals. The first opera organized was "Rigoletto." It "sold out" all Chicago performances and the Toronto performance as well, which they hosted. The next year, 1957, the men became more intrepid and produced an opera incorporating the women's chorus. "Faust" was selected as the vehicle for the full complement. Once again all home performances "sold out," enticing Cleveland to extend an invitation for a guest performance. The reception was overwhelming as usual.

Despite appearances that all must have been running smoothly behind the scenes to produce such indisputable successes, Radžius acknowledges that there was some breaking-in going on. Operas require greater pre-production planning, coordination, and financing than concerts; they also require greater stage managing during performances. However, prompted by the unmitigated acceptance of their first professional attempts, they were highly motivated to acquire the manage-

ment skills and functional agility required to continue. They discovered that such elaborate productions demanded great facility in functions such as: (1) assembling a full orchestra; (2) locating and renting or designing and constructing quality sets and scenery; (3) acquiring high-caliber lighting and technicians; (4) determining in advance and soliciting the principal singers; and (5) raising the funds to permit the above to occur.

The "staff" who undertook all this initial responsibility—voluntarily—consisted of the seven original Board of Directors who were also members of the chorus. All administrative staff were, in fact, volunteers from the chorus. The Company immediately obtained official non-profit status.

The only differences between its original arrangement and today's are; (1) the Lithuanian Opera Company is now organized and operated to support educational and literary purposes within the meaning of Section 501(c) of the Internal Revenue Code, shall not participate in any activity not allowed by that law, and has an office (actually a section of Radžius' house devoted exclusively to the LOC's activities); (2) the LOC has incorporated, keeping its non-profit, tax-exempt status; (3) it still operates with volunteers—Board members and chorus

members—many of whom have served the LOC for as many as 20 of its 28 years of existence; and (4) most Board members' roles have to do with public relations, i.e. fundraising and other aspects of financing the annual productions. Radžius proclaims that these latter activities occupy most of their time. The Board of Directors is that group of persons vested with the management of the affairs of the LOC.

It costs between \$100,000 and \$150,000 to produce one opera. Performance sell-outs (usually three per production), unless repeated in other cities, do not cover the expenses incurred. I infer from this data that this is why three VPs on the Board of Directors concentrate on raising the estimated \$40,000 to \$45,000 shortfall from all other fund-raising efforts. Donations, subscriptions of \$100 or more by sponsors, and regular fees are their primary source of steady income. And yet, resolutely they guarantee an opera every year. Prudently, Radžius remarked that the LOC has been partially subsidized by the state of Illinois with federal grants for the past 10-12 years. Presumably they aren't easy to obtain, nor maintain, and for that matter the amount isn't very much. However, I suspect that they are

a coup, and are largely attributable to Radžius' indomitable efforts. Each year, Illinois is allocated a variable sum to support the arts, and four opera companies—two in Chicago and two in the suburbs—compete for some portion of the purse. The LOC has been awarded between 5% and 7.5% of it each year, although the exact amount awarded varies from year to year.

Elections are held every year for the Board of Directors positions. Masterfully, Radžius has been reelected as President/General Manager 24 of the 28 possible years. Remember though, that while it may be a powerful position, it is not a paid position. The few "behind-the-scenes" staff that do get paid . . . for pre-production, rehearsals, and performance work are the conductor, stage director, assistant stage director, chorus master, choreographer, and stage crew and technicians. The principal singers and musicians are paid as well.

I did ask if the Board of Directors, administrative staff, production staff, and performers were all Lithuanians. The quick retort was NO, but it was tinged with some remorse. Radžius admitted that an all-Lithuanian cast and crew would be preferred, but that Lithuanians who could meet the Board's performance ex-

(Continued on Page 18)

Held hostage by the Jews, princess Fenena (M. Momkienė), the daughter of Babylonia's king, is now praying for Salvation to the God of Israel. Scene is from Verdi's opera "Nabucco."

Pasmerktoji mirčiai Fenena (Margarita Momkienė), kuri žydu buvo laikoma įkaitu prieš babiloniečius, meldžia Viešpatį pasigailėjimo, nes ji tuoj bus vedama nužudyti. Už jos matyti jos pasmerkėjas Zaccarija (Jonas Vaznelis) ir gilumoje Babilonijos vyr. kunigas (Bernardas Prapuolenis).

Lithuanians at Toronto's Heritage Fair 1984

The Lithuanian community participated in full force in Toronto's Heritage Fair 1984 to commemorate the 15th year after the founding of Toronto at Fort York. The Lithuanian contribution was one of 27 ethnic groups. Among their diverse activities were a poster exhibit of well known people of Lithuanian origin, a folk dance performance by Atzalynas, led by Ms. Pacevicius, and a poster exhibit of Lithuanians who made major contributions to the city of Toronto—a new concept for the Heritage Day according to the Lithuanian chair Ken Raudys.

Poster-size photos of famous Lithuanian athletes decorated the hall. Tennis star Vytas Gerulaitis was acknowledged for his two successive wins in Toronto in 1981 and 1982. Also singled out were Leo Rautins, who played basketball at the Free Olympiad at Etobicoke and J. Karpis, another notable basketball player.

The "professional wall" of poster-size photographs depicted the contributions to the city of Toronto by six men. The featured contributor was engineer Ketvirtis. Born in Lithuania in 1919 and educated at the Technical College of Kaunas, he arrived in Canada in 1951 to begin his career at the Hydro Electric Power Commission of Ontario, Station Section. From 1952 to 1955 he worked as an electrical

engineer on large hydroelectric power developments. In 1955 he joined the Foundation of Canada Engineering Corporation Ltd.; by 1965 he was appointed chief electrical engineer responsible for the operations of the electrical department in all company offices located throughout Canada.

Mr. Ketvirtis has published numerous papers in the field of industrial design and highway lighting in Canada and the United States.

In addition to his contribution to the industrial field, Mr. Ketviris is credited with the development of a new, trend-setting illumination concept for highway lighting. His design has been utilized to light up Toronto's "401" Don Valley and Queen Elizabeth highways. For this achievement, he was awarded medals from the Engineering Society and the Queen of Great Britain and Canada.

Other Lithuanian professionals recognized at the Heritage Fair were: Architect Petrulis for his work on Toronto's Pearson International Airport and for his design of University of Toronto's Erindale College and the building of Vilnius Manor. Engineer Blasys was recognized for his improvements in the welding field, and Dr. Karka for his role as president of the Orthodontist Association. In the creative fields, sculptor Dagys and journalist Zyvatauskas were honored.

... Lithuanian Opera

(Continued from Page 17)

Expectations could not be found for all positions. I suspect that at one time the decision-makers made more of an effort to utilize Lithuanians for most of the positions, but with the passage of time and recent success, it became important to be recognized as professionals and as equals in society and deflated the aspirations to "train" ambivalent Lithuanians whose hobbies were not likely to become careers. Later, I'll embark more upon this subject as a major dilemma for Lithuanian Opera.

One of the most crucial decisions that the Board of Directors has to make is which opera is to be produced next year, etc. According to Radžius, this decision is made by the Board of Directors, the conductor, and the producer (the latter two may vary from year to year). Three major criteria, obviously excluding extenuating circumstances, that weigh significantly in the decision-making process are:

- (1) the capability of the chorus that year and the availability of good lead principals
- (2) the availability, condition, and contemporariness of stage sets and costumes
- (3) the costs of the above two items.

Radžius points out that the LOC members are quite familiar with the latest and most successful operas in North America, and perhaps worldwide, from formal journal and newspaper opera critiques and from informal conversations with conductors, stage directors, and/or singers. The operatic network conjures up an image of a fairly tight-knit group, willing to share freely with each other any information they may have.

(To Be Continued)

*****

Land of Crosses—The Struggle for Religious Freedom in Lithuania, 1939-1978, by Michael Bourdeaux. 325 pgs., soft cover. \$8.75 plus \$1.50 postage and handling charge. Obtainable at:

LITHUANIAN DAYS PUBLISHERS

4364 Sunset Boulevard

Los Angeles, CA 90029

Tel. 664-2919

.....

LITHUANIAN RECORDS

Whenever you find yourself in the Los Feliz-Silver Lake area, stop by at the *Lithuanian Days* bookstore and select some Lithuanian records, including: opera, folk and classical songs, choirs, soloists, etc. We are located at the intersection of Sunset Blvd., Fountain Ave. and Hoover St.

LITHUANIAN DAYS

4364 Sunset Boulevard

Los Angeles, CA 90029

Phone (213) 664-2919

The beautiful hostesses are "Miss Vilnius" representatives. Miss Kalendraitė (right) is active in "Gintarai" dance group, and Miss Stirbytė is active in Lithuanian scouts.

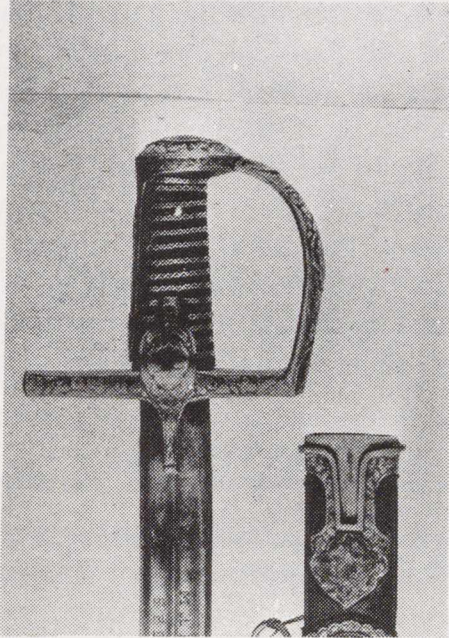
Toronto Tautybių festivalyje, lietuvių sekcijoj priėmėjos buvo Kalendraitė ir Stirbytė.

Lithuanian Swords

by HENRIKAS L. GAIDIS

(Conclusion from Last Issue)

Lithuanian closed hilt "Karabella" type saber of the thumb-ring pattern. This saber was elaborately engraved for a senior nobleman (circa 18th and 19th century).

The ever increasing specialization of sabres and the use of mass production techniques resulted in a shift of sword production almost exclusively to Poland. Only in Vilnius did sword production continue for private sale to senior officers and wealthy local magnates. The weapons of the standing Lithuanian-Polish armies became largely the product of Polish workmen.

The Partition of 1795 brought to an end commercial sword production in Lithuania. The occupying Russian and Prussian forces forbade sword manufacture under severe penalty. Though sword production ceased in Lithuania, its soldiers continued to raise them against its enemies.

By 1797 the Lithuanian and Polish soldier could be found in the ranks of the French Army, forming such famous units as the Polish Legion and the Danube Legion. These soldiers fought and died for Napoleon from Madrid to Moscow with the hope of some day liberating their homeland. The Lithuanian soldier could even be found in the ranks of Napoleon's Imperial Guard, forming the 3rd Lithuanian Lancer Regiment and the Lithuanian Tartar Regiment.

Though enlisted soldiers in the French Army normally carried French- or German-made weapons, senior officers continued to purchase their own swords. Swords of Lithuanian officers bore the Vytis emblem to identify them from French or Polish swords of the same pattern.

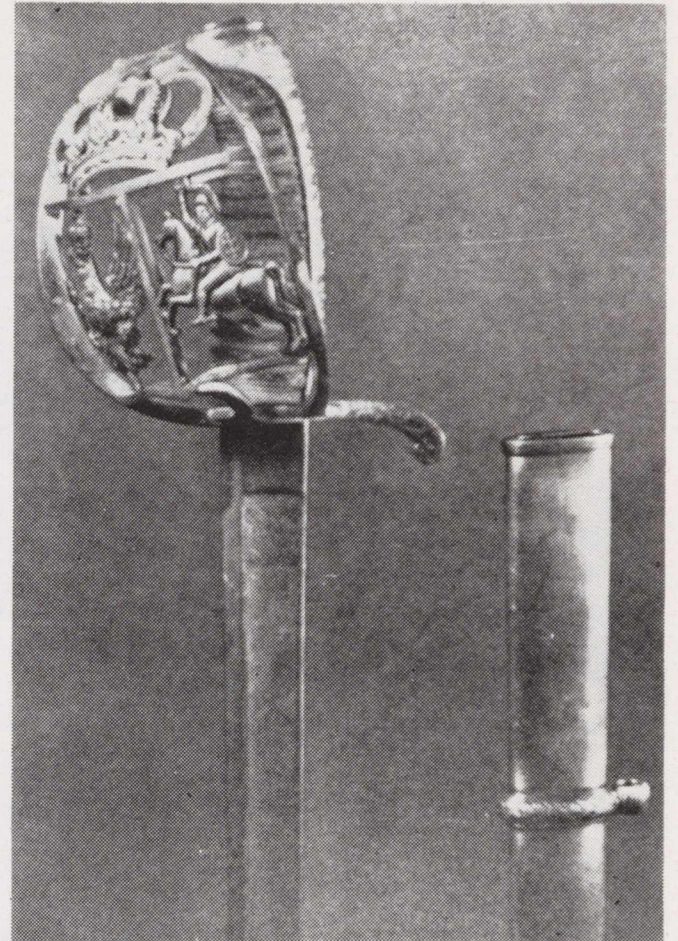
With the abdication of Napoleon, most of the Lithuanian Napoleonic soldiers returned to their homes, which were under the yoke of czarist Russian imperialism. Only a small part of Lithuania remained united with the Polish

kingdom newly established in 1815 by decree of Czar Alexander.

Several Russian-Lithuanian units, such as the Lithuanian Uhlans and the Grodno Hussars, had remained loyal to the Czar during the Napoleonic Wars and rose in prominence. Other new Czarist Lithuanian units were formed from the French-serving veterans who were frequently commanded by their former officers. Russian military service was thus considered to be both a reward and punishment for individual Lithuanians.

The words carried by Lithunians serving in Russian regiments were the standard Czarist service models. No semblance of a national Lithuanian sword continued other than the traditional KARABELA and small court swords bearing family coats-of-arms for parades and dress functions.

The 1831 Insurrection was fought primarily with captured Russian arms and whatever could be produced by the historic village blacksmith. These village-blacksmith-made swords and spears were augmented by small amounts of weapons purchased abroad. Rifles, pistols, and swords were purchased in England and Belgium and smuggled to the rebels through various Baltic ports. Unfortunately, these too few weapons could not turn the tide of Russian occupation. The 1831 struggle accomplished nothing, except to show the world that the Lithuanian people would not willingly accept Russian domination.

General saber bearing the seal of the 1831 insurrection cast into its guard over a split shield bearing a Polish Eagle and a Lithuanian Vytis.

The 1863-1864 Insurrection was likewise fought with captured Russian weapons, the product of the blacksmith, and whatever could be obtained abroad. The only semblance of a traditional Lithuanian sword could be found in the specially made pieces of insurrection leaders.

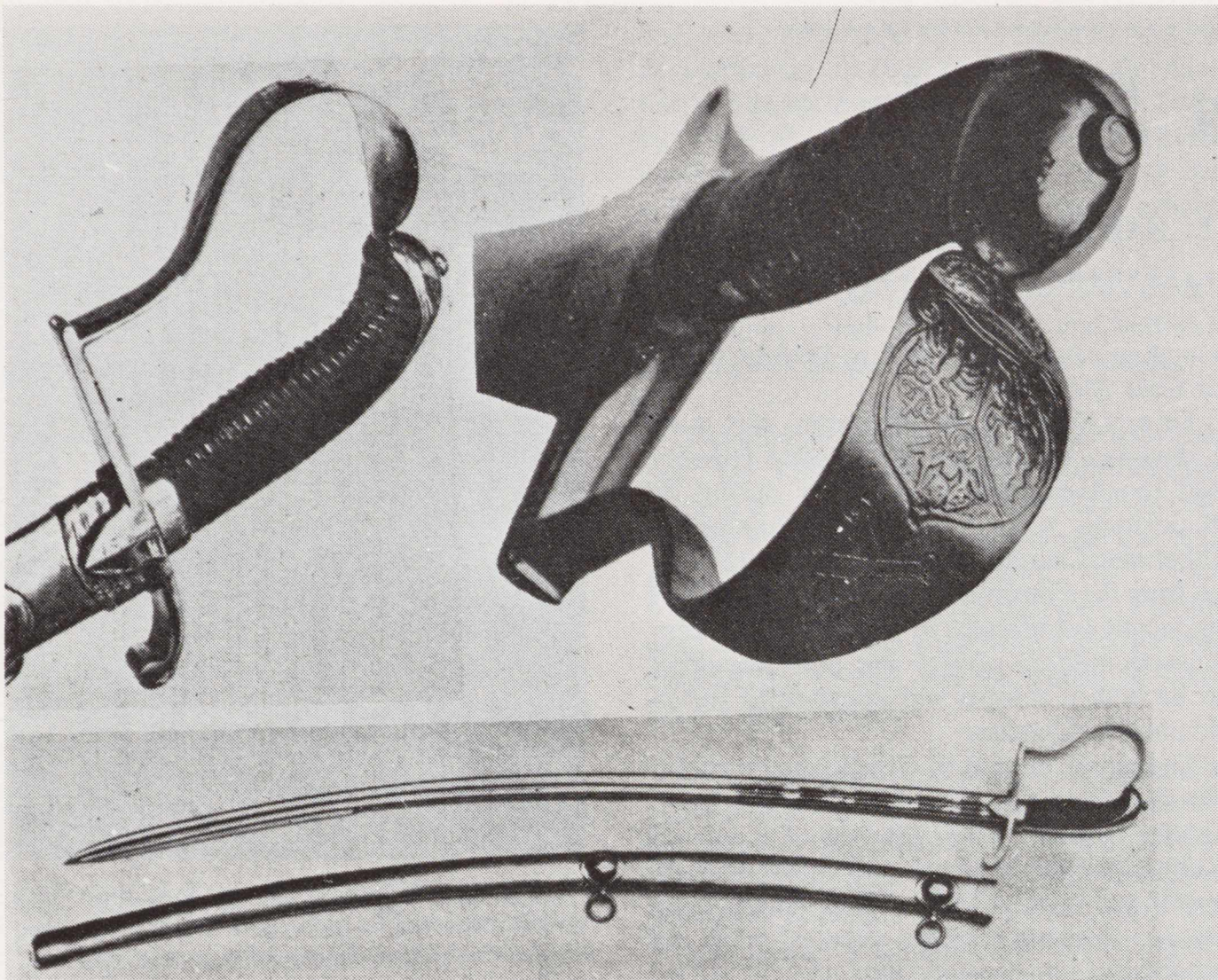
During both insurrections, swords used by officers were frequently engraved or fixed with the Vytis coat-of-arms. The liquidation of the Lithuanian partisan movement in 1865 brought to an end active military resistance to Czarist occupation until the First World War.

During the 1870s Lithuanians served with

Lithuanian saber on the style of a French Napoleonic general's sword made on special order in which a "Vytis" design was cast into its pommel. (Circa 1796-1814). This sword originally owned by Gen. Michael Tyszkiewicz, 17th Lithuanian Lancer regiment. —Gaidis collection

Officer's saber of the 1863-1864 *Insurrection* bearing the rebel seal cast into its guard. Seal being a crown shield bearing the Polish Eagle, Lithuanian Knight and Ukrainian Angel.

great distinction in both the German and Russian military. Notable German units included the 1st Lithuanian Dragoon Regiment and the 12th Lithuanian Uhlan Regiment, which were both cited for valor and decorated with the "Iron Cross" for service during the 1870 and 1914-1918 campaigns. Units of distinction in the Russian service included the Lithuanian Imperial Guard regiment, the Gardinas Hussar Regiment, and the 5th Lithuanian Uhlan Regiment.

These Lithuanian foreign units used the standard swords issued by the nation in whose army they served. The military training obtained during service in these armies was of great importance during the Lithuanian War of Independence (1918-1920).

The sword remained an important piece of armament during the First World War, but it soon became apparent that the sabre could be used on a modern battlefield only in exceptional cases. On the other hand, the infantry bayonet proved to be very successful in hand-to-hand combat. The Lithuanian Infantry units in both the Russian and German armies utilized the standard bayonets issued with the Nagant or Mauser rifles.

The swords used by the Lithuanian Army during the 1918-1920 War of Independence were a motly lot, but did the job well. They were generally captured or abandoned German or Russian weapons. Other swords were obtained through purchases on the world market of surplus World War I equipment from France, England, Belgium and the United States.

It was only in the 1930s that the Lithuanian military attempted to standardize its weapons. The Belgium-made Lithuanian Model 1924

Mauser Rifle gradually replaced the old Russian and German models for both infantry and cavalry regiments.

The Lithuanian General Staff obtained a small number of German-made officer's swords. Each sword had a "double-armed cross" cast into its guard and its blade bore a long list of Lithuanian battle honors. The

Lithuanian opened hilt Karabella saber with bronze cast hilt bearing a crowned Vytis insignia. This saber is believed to have been a nobleman's weapon of the late 19th Century.

—Gaidis collection

Lithuanian Officer's Corps adopted a single-branch, quilted sabre with a curved, single-edge blade similar to the Czarist Russian Model 1909 Cavalry sabre. This sabre bore a Vytis insignia cast into its pommel. A small dress dagger was adopted for use by the air force, navy, and motorized units but was not widely accepted.

Though the historic sabre played little part in the Second World War or the subsequent 1941-1951 partisan struggles, its smaller version, the bayonet was always present. This weapon in the hands of the partisan made both Germans and Russians pay a heavy price for quenching the light of Lithuanian liberty.

The surviving Lithuanian swords today are only a relic of our glorious past. There is little likelihood that these weapons will play a part in the future liberation of the nation. Yet we can be sure that someday Lithuania will again be free and the sword, with its traditional Vytis emblem will be carried as a symbol of rank and honor.

REFERENCES

Polish Arms, Side-Arms (*Polska Bron, bron biaka*), Andrzej Nadolski. Wrochaw, Poland, 1974.

Lietuvių Enciklopedija, Boston, Mass.

The Balts, Maria Gimbutas.

Aid to Relatives Made Prohibitive by USSR

As of August 1, 1984, changes in Soviet law and the policies of the USSR official international parcel service have made sending packages to relatives and friends in Lithuania cost prohibitive to the recipients and made them potentially subject to criminal charges.

Two major changes have contributed to this gross discrimination against Lithuanian residents. In the past, Soviet import duties could be prepaid by the sender through private agencies that were licensed by the Soviet government for this purpose. From August 1 all private postal licenses have been withdrawn and duty-prepaid parcels from private postal firms in the West are simply being rejected. According to the *Baltic News* (September 1984), "the official Soviet explanation (for this action—ed.) is that *Vneshposyltorg* (the Soviet government's parcels agency) was running at a loss."

Second, the "Anti-Soviet agitation and propaganda" article of the Soviet Criminal Code has been expanded to include "... actions carried out with the use of money or other material goods received from foreign organizations or persons acting in the interests of such organizations." This has been interpreted to mean that material aid of any kind from a country abroad can be considered an 'accessory to crime.' This includes such innocuous items as jeans, bedspreads, or rosary beads.

Going through internationally legitimate organizations, such as the Red Cross, Amnesty International, and the many other humanitarian organizations won't help. Just because they are "foreign", these organizations are now "perpetrators of crime", which makes package recipients liable to prosecution. In fact,

(Continued on Page 21)

Dissent and Nationalism in the Soviet Baltic

The evolution of Baltic dissent and nationalism during the 1970s and early 1980s is the subject of study by Alexander Alexiev, commissioned by the Rand Corporation in 1983. His report covers the Soviet policies which cause the Baltic people's alienation and discontent, the different forms of expression dissent takes, and the implications of such dissent on Soviet military security and mass unrest.

Alexiev identifies three types of Soviet policies as contributing to widespread discontent in the Baltic nations. These are:

- Pervasive Soviet control is a constant reminder that the Balts are subsumed under a Russian-dominated, quasi-colonialist system.
- Under conditions of relative economic stagnation and food shortages, the existing economic system, which relies considerably on direct control from Moscow, engenders suspicion of economic exploitation.
- The dramatically deteriorated demographic situation, coupled with aggressive Soviet Russification policies, has convinced many that the regime may be pursuing denationalization.

The author emphasizes the difference between Baltic dissent and dissent in Russia proper. Baltic dissent, he writes, is first and foremost a struggle for national rights and as such it enjoys broad support and has the potential for a mass movement. Russian dissent, in contrast, is based almost exclusively within the intelligentsia and has minimal appeal outside it.

Among the various forms of political dissent, the study singles out open public protests as particularly prevalent. The highest incidence of organized dissent and underground publishing in the Soviet Union occurs in the Baltic region. While Baltic dissent is more similar to East European dissent than, for example, to the Russian human-rights movement, it operates under a number of severe constraints that, the author believes, make a Solidarity-type challenge to the regime very unlikely. The Soviet regime has at its disposal in the Baltic States a vast and effective array of political and security controls, including the KGB, the internal security forces, and the military, which it will not hesitate to use, in however a brutal fashion, if the need arises.

Alexiev analyzes two major categories of dissent: religious and political-nationalist. Religious dissent, centered almost exclusively in the Lithuanian Catholic Church, has become the dominant and best-organized form of dissent in Lithuania, and perhaps in the Soviet Union. The Catholic Church, he writes, has openly challenged the regime and has been able to win some concessions. Religious dissent in Lithuania has acquired mass character and has

transcended the "dissent" framework and evolved into an opposition movement.

This situation, Alexiev says, has implications relevant to Western military-security concerns, particularly in the event of conflict. The Baltic military district, for instance, is both the home of the Soviet Baltic fleet and a vital **place d'armes** for any Soviet military effort against NATO. Given the possibility of widespread unrest and even open disloyalty on the part of large segments of the Baltic population, Soviet military assets there may be vulnerable to disruption of mobilization efforts and logistic lines and the unreliability of Baltic reservists.

In Alexiev's view, despite the present limitations to Baltic dissent which probably preclude its evolution into a system-threatening movement, it remains a potential source of domestic instability in the area, and under certain conditions—such as a general crisis in the USSR—it could serve as the catalyst of mass unrest.

(Adapted from ELTA, July-August 1984)

... Aid to Relatives

(Continued from Page 20)

it has been reported that the Soviet authorities use a common blackmail technique to discourage foreign help for known dissidents. If the family of an imprisoned person accepts a package, the prisoner is threatened with having to serve out his full sentence. If the family refuses the package, the Soviets promise a possible earlier release of the prisoner. (*Baltic News*, 9/84).

It is still possible to send parcels to Lithuania through the regular official international mails, but customs duties will be borne by the recipient, which will prove prohibitive for most Lithuanian nationals. In addition, according to *Elta Magazine*, Congressional testimony has revealed that package delivery through international mails has been subject to interruption within the Soviet Union, i.e. packages were returned without legal basis, contents stolen or substituted, or simply not delivered. (June 1984)

U.S. Congressional representatives are actually aware of the violations of international postal agreements these actions imply. *Elta* quotes Rep. Dante Fascell, chair of the Congressional Helsinki Commission, who charged that this Soviet step "is clearly a violation of the Helsinki Accords, specifically of the provision pledging to facilitate freer contacts among persons, institutions and organizations . . . This latest action," concluded Fascell, "is just one more in a series of policy decisions that seriously call into question Soviet credibility in the international community. Soviet leaders repeatedly proclaim their desire for normal political and trade relations with the rest of the world, yet they continue to wrap the iron curtain more tightly around their own people." (*Elta*, June 1984)

**Are you a subscriber to Lithuanian Days?
If not, why not become one now!**

The White House

Office of the Press Secretary

February 5, 1985

STATEMENT BY THE PRESIDENT

Forty years ago this week, the leaders of the United States, Great Britain and the Soviet Union met at Yalta, to confer on the approaching end of World War II and on the outlines of the postwar world. The agreements they reached, including the Declaration on Liberated Europe, committed all three governments to the reconstruction of a democratic continent.

Since that time Yalta has had a double meaning. It recalls an episode of cooperation between the Soviet Union and free nations, in a great common cause. But it also recalls the reasons that this cooperation could not continue—the Soviet promises that were not kept, the elections that were not held, the two halves of Europe that have remained apart.

Why is Yalta important today? Not because we in the West want to re-open old disputes over boundaries. Far from it. The reason Yalta remains important is that the freedom of Europe is unfinished business. Those who claim the issue is boundaries or territory are hoping that the real issues, democracy and independence, will somehow go away. They will not.

There is one boundary which Yalta symbolizes that can never be made legitimate, and that is the dividing line between freedom and repression. I do not hesitate to say that we wish to undo this boundary. In so doing, we seek no military advantage for ourselves or for the Western alliance. We do not deny any nation's legitimate interest in security. *But protecting the security of one nation by robbing another of its national independence, and national traditions, is not legitimate. In the long run, it is not even secure.*

Long after Yalta, this much remains clear: the most significant way of making all Europe more secure is to make it more free. Our forty-year pledge is to the goal of a restored community of free European nations. To this work we recommit ourselves today.

A Lithuanian Singer Enthralls Her Audience

Gilda (Diana Vytell) is intrigued by the deceitful Duke of Mantua (Peter Harvey) in Verdi's opera, *Rigoletto*, performed in New Britain, Conn.

Diana Vytell in Peter Harvey Rigoletto operoje.

On a Sunday afternoon in November before Armistice Day, Diana Lucille Vytell, of Wallingford, Connecticut, gave a thrilling performance in her rendition of the leading female role of Gilda in Verdi's "Rigoletto," sponsored by the Greater New Britain Opera Association.

The opera's conclusion brought the audience to its feet, with well deserved "bravos" sounding for the three main characters: for Howard Sprout as Rigoletto, Diana Vytell as Gilda, his daughter, and Peter Harvey as the Duke of Mantua, her fickle lover.

Diana is the daughter of Joseph Vytell, (Vaitelavičius) and Valerie Kaunietis Vytell, formerly of Meriden, Conn., who now reside at Delray Beach, Florida. Her maternal grandmother, Anna Kaunietis, had been active in Hartford's Lithuanian organizations and a member of the American-Lithuanian R.C. Women's Alliance, whose official organ is "Moterų Dirva." Her three aunts, Sisters of Jesus Crucified and the Sorrowful Mother are: Sisters Lidwina, Marie Celine and Virginia Marie Vytell.

Diana Lucille Vytell began her musical career at St. Joseph's College. After graduation, she continued her studies at the Hartt College of Music, Southern Connecticut State College, and Studio 941 of Hartford. Her music and theatre training progressed each year under the direction of Maestro and Mrs. Hilda Riggio of New Haven, Connecticut, William Ianuzzi of the Baltimore Opera, and Wille Waters of Miami Opera, as well as Tito Gobbi in Florence, Italy.

Diana L. Vytell had attained many operatic and musical theatre credits. Among them may be mentioned her parts in *Così fan Tutti*, *La Traviata*, *Pirates of Penzance*, *Old Maid* and

the *Thief*, *The King and I*, *Kismet*, and *Mame*.

Diana Vytell has also appeared in drama and comedy roles, among the more exciting as Kate in Shakespeare's "Taming of the Shrew."

As a soprano soloist, Diana's concert and recital experiences include Handel's "Messiah" with the Yale Strings, Brubeck's *Fiesta de la Posada* with the Wallingford Symphony, and Beethoven's Ninth Symphony with New Britain's Symphony. She made her debut on Greek television as featured soloist for the Perteli Festival in Athens.

Diana Vytell speaks English and French, knows Italian, and some day may become versatile in Lithuanian also. We wish her all the luck in the world as a Lithuanian performer. Incidentally, the orchestra for the performance of "Rigoletto" at New Britain was conducted by David Katz, a protegee of the eminent Lithuanian maestro, Vytautas Marijošius.

According to the New Britain newspaper, *The Herald*, "Diana Vytell, as Gilda, the daughter of Rigoletto, was elegant, her voice as pure as the heart of the young woman she represented. The shading of her singing, both with the Duke and with her father, as well as in the expression of her new found love, 'Caro nome che il mio cor,' was truly exquisite."

By the President of the
United States of America

A PROCLAMATION

Sixty-seven years ago, a small nation achieved freedom in the aftermath of World War I. Proclaiming the Lithuanian Republic, its founders stepped forward on February 16, 1918, to assert their country's independence and commitment to a government based on justice, democracy, and the rights of individuals. Twenty-two years later, Soviet tyranny imposed itself on Lithuania and denied the Lithuanian people their just right of national self-determination as well as basic human freedoms.

Among the freedoms most consistently attacked by Soviet authorities is the freedom of religion. The victims of these attacks have often been Catholic Church figures, such as Father Alfonsas Svarinskas, Father Sigitas Tamkevicius, and, most recently, Father Jonas-Kastytis Matulionis. Their crimes: administering to the spiritual needs of the faithful.

Yet the people of Lithuania refuse to submit quietly. Hundreds of thousands of people have signed petitions demanding the release of priests and other human and civil rights leaders. Underground publications such as the sixty-fourth issue of the "Chronicle of the Catholic Church in Lithuania" and forty-first issue of "The Dawn," which have recently come to the West, continue to inform the world of ongoing persecutions.

Americans are united in an enduring belief in the right of peoples to live in freedom. The United States has refused to recognize the forcible incorporation of Lithuania into the Soviet Union. We must be vigilant in the protection of this ideal because we know that as long as freedom is denied to others, it is not truly secure here.

We mark this anniversary of Lithuanian Independence with a renewed hope that the blessings of liberty will be restored to Lithuania.

The Congress of the United States, by House Joint Resolution 655, has designated February 16, 1985, as Lithuanian Independence Day and authorized and requested the President to issue a proclamation in observance of this event.

NOW, THEREFORE, I, RONALD REAGAN, President of the United States of America, do hereby proclaim February 16, 1985, as Lithuanian Independence Day. I invite the people of the United States to observe this day with appropriate ceremonies and to reaffirm their dedication to the ideals which unite us and inspire others.

IN WITNESS WHEREOF, I have hereunto set my hand this sixteenth day of February, in the year of our Lord nineteen hundred and eighty-five, and of the Independence of the United States of America the two hundred and ninth.

RONALD REAGAN

Confusing "Soviet Union" With "Russia"— Invitation to Absurdity

The use of the term "Russia" as a synonym for the Soviet Union is characterized as a manifestation of profound ignorance which "frequently leads to absurd situations." This is the conclusion of Frank E. Sysyn, Professor of History at Harvard University, writing in the November 1984 issue of *Soviet Nationality Survey* (London, England).

Professor Sysyn cites examples dealing with Lithuania. "Foreign delegations proclaim their love of Russian culture to their hosts in Vilnius," he writes, "only to find them respond with hurt Lithuanian pride." He correctly maintains that the limited or distorted knowledge about the non-Russian nationalities blinds Americans to issues of national and human rights in the USSR. "Because of a lack of understanding of Lithuanian and Ukrainian affairs, the world press minimizes the importance of such 'provincial' dissenters, thus granting the Soviet regime much more latitude for repression."

Sysyn believes that this dismal situation can be improved through a concerted educational effort. It is certainly high time that this process be started on the broadest scale.

(From ELTA, December, 1984)

Excursion to Lithuania

FIRST excursion to Lithuania—10 days in Vilnius—departs from Los Angeles May 16, 1985.

SECOND excursion—Song Festival in Lithuania 1985. Departure from Los Angeles July 14th.

For details and registration, contact
EVANGELINA KUNGYS

FOX'S WHITTIER TRAVEL
6756 Greenleaf Ave., Whittier, Ca 90601
Phone: (213) 698-0496
HURRY! Space is limited!

LITHUANIAN DAYS, 1985, FEBRUARY

LIETUVIŲ DIENOS
Žurnalo ir knygu
PLATINTOJAI

J. A. V-se

Brooklyn, N.Y. — "Darbininko" adm-ja
So Boston, Mass. — S. Minkus
Chicago, Illinois — Balyš Brazdžionis
"Gifts International," "Parama"
"Marginiai"
Cleveland, Ohio — J. Zilonis
Detroit, Mich. — St. Anthony's Parish
Library
Los Angeles, Calif. — V. Prižgintas
Domkus
Putnam, Conn. — Immaculate Conception
Convent
Rochester, N.Y. — A. Sabalis
Waterbury, Conn. — "Spauda"
Woodhaven, N.Y. — "Romuva"

AUSTRALIJOJE

Norwood — K. Pocius
Adelaide, Edwardstown — A. Kubilius
Melbourne-St. Kilda — F. Sodaitis
Mirren, S.A. — J. Rupinskas
Lewisham — Msgr. P. Butkus

KANADOJE

London, Ont. — A. Puteris
Toronto, Ont. — V. Aušrotas, A. Kuolas,
St. Prakapas
Montreal, Que. — P. Rudinskas (Parish
Library)

AMERIKOS BALSAS
(VOICE OF AMERICA)

Rytinė laida 6 val. 15 min. ryto Lietuvos
laiku (10:15 vakaro Vašingtone) 31, 38, 42 ir
49 metrų bangomis.
Pirmoji vakarinė laida 18 val. vakaro Lietuvos
laiku (10 val. ryto Vašingtone) 20, 25 ir 31
metrų bangomis.
Antroji vakarinė laida 20 val. vakaro Lietuvos
laiku (12 val. vidurdienį Vašingtone) 14, 15,
20 ir 25 metrų bangomis.
Šie laikai vasaros metu. Žiemos metu tiek
Lietuvoje, tiek Vašingtone reikia laikrodį at-
sukti vieną valandą.

VOICE OF AMERICA
Lithuanian Service
Washington, D.C. 20547

KNYGOS UŽ PUSĖ KAINOS

"Lietuvių Dienų" išleistų knygų
kainos sumažintos per pusę. Štai keletas
jų;

Igno šėninaus Vyskupas ir Velnias;
gen. S. Raštikio atsiminimai—II tomas;
St. Būdavo "Varpai skamba"; "Dažytas
Vualis"; D. Čibo "Žaižaras";
Bindokienės "Keturkojis ugniagesys";
"Mislės"; "Patarlės ir priežodžiai."
Jono Puikūno; ir daugelis kitų, kurios
nėra dar išparduotos.

LIETUVIŲ DIENOS
4364 Sunset Boulevard
Los Angeles, CA 90027
Telefonas: (213) 664-2919

LIETUVIŲ RADIO PROGRAMOS

kurios bendradarbiauja su "Lietuvių Dienomis"

LOS ANGELES, CALIF.

KALIFORNIJOS LIETUVIŲ RADIJAS
LITHUANIAN MELODIES
Stotis KTYM, banga 1460 AM
Šeštadieniais 12:30-1:00 p.p.
Kleiva Rūta Vidžiūnienė, pirmininkė
Programų Koordinatorius
HENRIKAS BAJALIS
207 N. Windsor Blvd.
Los Angeles, CA 90004
Tel.: (213) 467-6467

BALTIMORE, MD.

"RADIJO PROGRAMA LIETUVIAMS"
Girdima sekmadienio popietėmis 3:15-4:00
WBMD—740 Kilocycles
Šios programos vedėjai:
Albert J. Juškus—4515 Wilmslow Rd.
Baltimore, MD 21210 Tel. 366-4515
Kęstutis Laskauskas, 1312 Birch Ave.
Baltimore, MD 21227 Tel.: 242-1779

BOSTON, MASS.

Lietuvių Radijo Valanda
LAISVĖS VARPAS
Sekmadieniais
9:10-10:00 ryto iš WCAV-FM 98
12:10-1:00 val. 1460 AM iš WBET
Petras Viščinis, vedėjas
173 Arthur St., Brockton, Mass. 02402
Telefonas: (617) 586-7209

LIETUVIŲ RADIO KORP. PROGRAMA
Seniausia liet. radijo programa Naujoje
Anglijoje, veikianti nuo 1934 m. bal. m.
vedama Stepono ir Valentino Minkų
girdima sekmadieniais 8:00 iki 8:45 ryto
Boston, Mass.—WLYN—1360 bangos AM
programoje: pasaul. žinių santrauka, muzika,
dainos ir Magdūtės pasaka.
Taipgi pas mus gaunamas "L.D." žurnalas,
ir didelis pasirinkimas lietuviškų knygų,
plokštelių ir lietuviškų suvenirų.
502 E. Broadway, So. Boston, MA 02127
Telefonas: 268-0489

CHICAGO, ILL.

Sophie Barcus Radijo Šeima
šeštadieniais ir sekmadieniais nuo
8:30 val. ryto iki 9:30 val. ryto
Visos programos iš
WBMX stoties 1490 AM banga
Programos vedėja:
Aldona Daukus-Barcus
Transliuojama iš nuosavos studijos
7159 S. Maplewood, Chicago, IL 60629
Tel.: 778-1543

LIETUVOS AIDAI

Kasdien nuo pirmadienio iki penktadienio
8:30 val. vakaro
Visos laidos iš tos pačios stoties
WCEV 1450 AM banga
Veda KAZĖ BRAZDŽIONYTĖ
2646 W. 71st St., Chicago, IL 60629
Phone: 778-5374

ST. PETERSBURG, FLA.

"Lietuvos Aidų programa
kas šeštadienį 12:30 p.p.
11110 AM banga, WTIS stotis
veda KAZĖ BRAZDŽIONYTĖ
Rašyti: 2646 W. 71 St., Chicago, IL 60629
Telefonas (312) 778-5374
Atstovas St. Petersburg—K. Kleiva
Tel.: 360-1479

CLEVELAND, OHIO

LIETUVIŲ RADIO PROGRAMA
TĖVYNĖS GARSAI

Išleista 1949
Girdima sekmadieniais 8-9 val. ryto
WZZP, FM 106.5 m
Vedėjas—Juozas Stempužis
4249 Lambert Rd., Cleveland, Ohio 44121
Telefonas: (216) 382-9268
Dvisavaitinė religinės
minties programa
GYVENIMO VARPAI
sekmadieniais 6:30-7:00 val. ryto
WLTF, FM 106.5
Kun. G. Kijauskas, S.J.
18022 Neff Rd., Cleveland, Ohio 44119
Telef. (216) 531-4263

DETROIT, MICH.

Lietuviškas Balsas—Lithuanian Voice
WCAR—1090 BANGA LIVONIA
Sekmadieniais 8:30 iki 9:00 val. ryto
Visais programos reikalais kreiptis:
KAZYS GOGELIS
13436 Garfield, Detroit, MI 48239
Telef.: 535-6683

LIETUVIŠKŲ MELODIJŲ RADIO VALANDA
1011 W. Huron, Pontiac, MI 48054
WPON—1460 AM

Pirmadienį nuo 3-4 p.p., trečiadienį nuo
12-1 p.p., penktadienį nuo 6-7 val. vak.
Programos ved. Algis Zapareckas
Bendradarbiai: Ant. Zaparackas, Algis
Lapšys, Edv. Skiotys, Violeta Abariūtė
4120 Yorba Linda Dr., Royal Oak, MI 48072
Tel.: 549-1982

HARTFORD, CONN.

"TĖVYNĖS GARSAI"
Connecticut vlst. liet. kultūrinė valandėlė
WRYM—840 AM
Kiekvieną sek. 4:30-5:30 val. p.p.
Programos vedėjas A. Dragūnevičius

Pranešėjai:

Zita Dapkienė, Alfonsas Dzikas ir
Longinas Kapeckas
273 Victoria Rd., Hartford, CT 06114
Telefonas: CH 9-4502

NEW YORK - NEW JERSEY

"LIETUVOS ATSIMINIMŲ radijo valanda
girdima kas penkt. iš WEVD stoties
New Yorke, nuo 10-11 v.v. 97.9 FM banga
Taip pat klausykite "Music of Lithuania"
programos kas sek. nuo 2:05 iki 3:00
val. p.p. iš Seton Hall Universiteto stoties
89.5 FM — banga
Direktorius — Dr. Jokubas J. Stukas
234 Sunlit Dr., Watchung, N.J. 07060
Tel.: (201) 753-5636

"LAISVĖS ŽIBURYS"

Girdima kiekviena sekmadienį nuo 9 iki
10 v. ryto iš WHBI stoties 105.9 FM banga
ROMAS KEZYS
217-25 54th Ave., Bayside, N.Y. 11364
Telefonas: (718) 229-9134

PITTSBURGH, PA.

The First Lithuanian Radio Program in
Pittsburgh, Pennsylvania
Pittsburgh, PA — WPIT—730 kc.
sekmadieniais 12:30-1:00 p.m.
PROGRAMOS VEDĖJAI:
Povilas ir Gertrudė Dargiai
Visais reikalais kreiptis:
2040 Spring Hill Rd., Pittsburgh, PA 15243

HOT SPRINGS, ARK.

LIETUVIŠKA RADIO PROGRAMA
"LEISKIT I TĖVYNĖ"
Lithuanian Broadcasting SPA

Girdima sekmadieniais 7:00-7:30 val. ryte iš
KXOW radijo stoties, 1420 AM banga.

vedėja ir pranešėja
Salomėja Šmaizienė

204 Hilltop Dr., Hot Springs, Ark. 71913
Telefonas (501) 321-9641

ROCHESTER, NEW YORK

DAINOS AIDAS

Sekmadieniais 9:00 iki 9:30 val. iš ryto
stotis WZZI-FM 91.5 mc

IŠLAIKO LIETUVIŲ RADIO KLUBAS

Klubo valdyba: Al Gečas, pirm., R. Kiršteinis,
vicepirm., J. Krokutė, sek., Rūta Ilgūnaitė,
ižd., L. Laukaitienė, narė
320 Durnan St., Rochester, N.Y. 14621

WATERBURY, CONN.

Lietuvių Bendruomenės radijo valanda

"LIETUVOS PRISIMINIMAI"

Sekmadieniais nuo 8:00 iki 8:45 v. ryto
WWCO — 1240 AM

Vedėjas: ANTANAS PALIULIS

33 Chipman St., Waterbury, CT 06708
tel.: (203) 756-1874

MONTREAL, CANADA

LIETUVIŠKAS PUSVALANDIS

Kiekvieną trečiadienį nuo 11 val. 30 min.
CFMB stotis — Banga 1410

Programos vedėjas L. Stankevičius

1053 Cr. Albanel, Duverney, P.Q., Canada
Telefonas: 669-8834

TORONTO, ONT., CANADA

TĖVYNĖS PRISIMINIMAI

Sekmadieniais 1:30 iki 2:00 val. po pietų
Visos programos transliuojamos iš
Toronto stoties CHIN, banga 100.7 FM

Programos vedėja:
Violeta Simanavičiūtė-Laurinavičienė
51 Patricia Dr., Toronto, Ont. M4C 5K2, Can.
Telefonas: (416) 690-3416

ROMA, ITALIJA

ROMOS RADIJAS

Transliuojamas kasdien nuo 20 val. 50 min.
iki 21 val. 10 min. Vidurio Europos laiku
41.15 ir 50.34 metrų bangomis

Vedėjas: Dr. J. Gailius
Circonvallazione NOMENTANA 162

VATIKANAS, ITALIJA

Programa transliuojama 8 kartus savaitėje
Sekmad, rytais 10:30-11:00 Lietuvos laiku
ir kiekv. vak. 20:15-20:30 Lietuvos laiku
Bangos: 31, 25, 19 ir 196 metrų

Vedėjas: Kun. V. Kaziūnas

Adresas: Sezione Lituana, Stazione Radio
CITTA DEL VATICANO

Top Photo: Toronto's Mayor Eggleton presents award to D. Kalendra at Toronto's Heritage Festivities. Lower Photo: "Atžalynas" dance group participating in program.